

Liet za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsakega kar proizvedejo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežel, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepiti
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (479)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 473.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 3. OKTOBRA, (OCTOBER) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Kapitalizem mora.

Ne glede na sijajni razvoj tehnike in pro-
meta, ki smo ga dosegli vsled kapitalizma v zad-
njih sto letih, se nam v primerjanju sedanosti s
preteklostjo jasno predučuje značilen preobrat
oziroma organizacijo. Še sredi minolega stoletja
je v najširših krogih hgosposodoval individualizem,
temeljno načelo neorganiziranja. Ali od tedaj se
je polagoma razširjala misel organizacije. Zlasti
v proletarskih vrstah se je vedno bolj pojavljala
ključ po združitvi, kar ni ostalo brez učinka.

Agitacijsko in organizacijsko delo zadnjih
desetletij je imelo naravnost čudovite uspehe.
Vedno večje trume delavcev so se pridružile svo-
jim zvezam. Na milijone jih je pod zastavo orga-
nizacije in delavske organizacije naraščajo v ve-
likansko in mogočno armado, ki šteje na stotisoče
členov. Če bi naši predbojevniki, ki so marljivo
in z velikim trudom orali celino in obdelovali trda
tla, mogli videti sad svojega dela, bi bili veselo iz-
nenadeni. Blagajnik tiste dobe, ki so računali le
s par stotinami \$(ki bi zavidali svoje naslednike,
ki imajo računati in upravljati milijone. Prole-
tarske organizacije v splošnem in strokovne orga-
nizacije posebej nudijo vesel osliko vedno nara-
ščajoče združitev posameznih sil v enotno silo
množice. One so izraz skupne volje, ki kaže raz-
nim smerem volje enoten cilj in ki združuje mili-
jone razrednih bojevnikov v trden in življenja
poln organizem.

Postopek teh organizacij ma spa ni edinele
posledice agitacijskega dela, a tudi ne izključna
posledica socialno duševnega prehoda od brez-
organizacijske dobe k organizaciji, temveč so pri
tem razvoju učinkovali različni vzroki. Kakor
za vsako novo socialno tvorbo, so morali tudi tu
biti dani duševni in materijalni predpogoji. Du-
ševno stremeljenje v smeri k organizaciji bi samo
zase ne bilo zadostovalo za ustvaritev orjaške
organizacije, morali so priti tudi materijalni pred-
pogoji, ki so omogočili združitev milijonov enako
mislečih in enako stremeljih ljudi. In res sta se
sredi minolega stoletja združila oba momenta: so-
cializem je ustvaril duševno razpoloženje, rodo-
vitna tla za delavske organizacije, kapitalizem pa
je ustvaril tehnične in organizatorične predpogo-
je. Tako je proletarska organizacija mas nasta-
la iz skupnih učinkov socializma in kapitalizma.
Zlasti kapitalistično delovanje za pospeševanje
delavskih organizacij je v marsikaterem oziru za-
nimivo.

Znana je prislovica, da je kapitalizem svoj
lastni grobokop v tem, da si sam vzgaja sile, ki ga
bodo nekdanj pahnile s prestola. Kapitalistični
gospodarski način je koval orožje in gladil pot
za organiziran osvobodilni boj proletariata. Moč-
no razširjen promet sedanje dobe s svojimi želez-
nicami, parniki, poštnimi in električnimi vozili
nam nudi možnost za obiskanje najoddaljenejših
pokrajin dežele z najširšimi sloji ljudstva priti v
dotiko z našimi idejami. Potom pisem, brzojav
in telefona se lahko pogovarjamo z vplivnimi ose-
bami raznih krajev. Z izpolnjenjem tiskarske
tehnike in razširjenjem časopisja je ogromno na-
rasla možnost in agitacija. "Gutenbergovi črni

vojaki" pridejo v najtemnejše kote dežel in se
tam bojujejo proti nevednosti in zaostalosti. V
nešteti časnikih, časopisih, zvezkih in letakih se
raznaša seme znanja med mase, v knjigah pa se
razpravlja o vprašanih svetovnega naziranja in
njučnejšega vprašanja človeštva. Kar izumi uče-
njak v svoji sobi, gre v svet in vzbudi boj duhov.
Tako je postalo mogoče dramiti mase, jih pouče-
vati in vršiti agitacijsko delo, kakor ga svet še

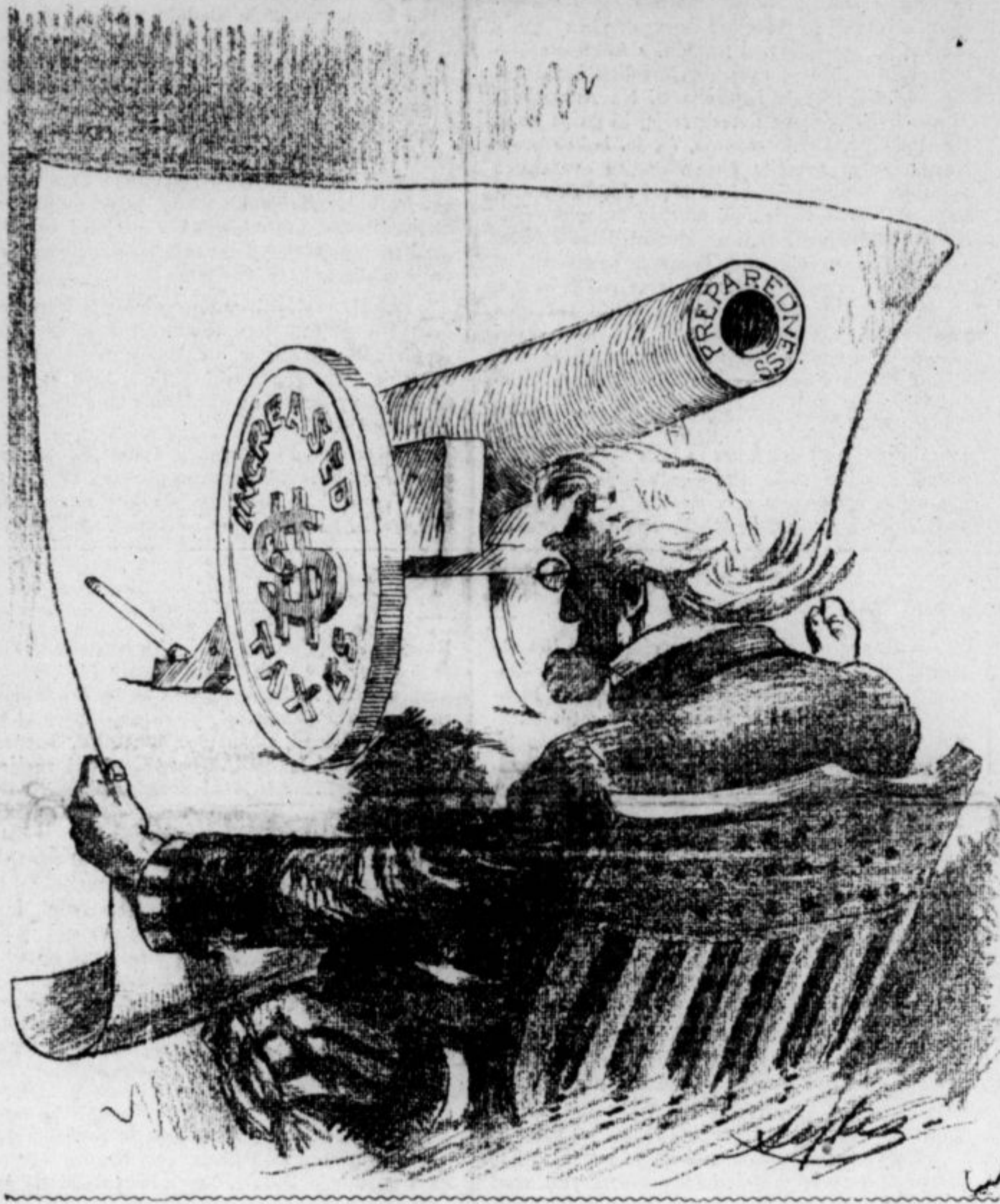
ni poznal. Obenem pa nudi moderni promet tudi
možnost redne zveze s posameznimi člani in po-
družnicami velike zveze.

Velik pomen prometnih razmer za organiza-
cijo mas postaja tem jasnejši, če pomislimo, kako
se je v prejšnjih časih agitiralo in organiziralo.
Zanimivo je bilo razmišljati kako je neki agitir-
al službenjski vodja Spartakus pred Kristom, ali
pa kako je srednjeveški kmečki agitator Jos.

Friz okoli leta 1500 spravi kmet v "Bund-
schuh", takratno kmečko zvezo. Predočiti si je
treba tehnične težkoče, ki sta jih morala prema-
gati ta dva ljudska moza, da sta par tisoč ljudi
združila v bojno organizacijo. In s tem naj se
primerja lahkoto agitacije in organizacije seda-
nje dobe. Moderni agitatorji in organizatorji se
vozijo z brzovlaki in avtomobili po deželi, parni-
ki pljujejo po morju in ne bo dolgo trajalo, ko
bodo jadrali tudi po zraku. (Razširjanje letakov
iz zračnih ladij se v Ameriki že dandanes vrši).
S pomočjo brzojava in telefona snujejo nove zve-
ze in vzdržujejo stare, s posredovanjem pošte so z
z vsemi prizadetimi neprenehoma v zvezi. Dr-
žava in kapitalizem, ta zakleta sovražnika delav-
skega gibanja, stavita svojo moč — seveda za lo-
bro plčilo — v službo organizacije proletarskih
mas. Ne da bi se kaj namrdnili, tiskajo kapitali-
sti milijone letakov in časopisov s "hujskajočo"
vsebino in državna pošta nima pomislekov proti
vročevanju naslovljenecem takih državi in družbi
nevarnih stvari. Po načelu cesarja Vespaziana:
"Denar ne smrdi!" opravljata država in ka-
pitalizem priprazno službo najhujšim prevratni-
kom in če le nese mnogo dobička, izpodkopavajo
svoja lastna tla. Tu se zares more reči: "kogar
hočejo bogovi pogubiti, ga udarijo s slepoto",
ker današnja kapitalistična družba, v kateri se
piše "denar zasluži" z veliko črko, je po zlatu
zaslepljena in sama žaga vejo, ki na njej sedi.

Pa tudi v drugem oziru ustvarja kapitalizem
kot svoj lastni grobokop predpogoj eza proletar-
sko organizacijo mas. V velikih mestih in veelo-
bratih kupiči delavce in delavke v množice in jih
podreja enakim mezdum in delovnim razmeram,
vsled česar se vzbuja in narašča razredna zaved-
nost in solidarnost. Spaja jih v pisano mešanico
in jim s tem veeplja smisel za internacionalnost.
Vedno večje trume nekdanj samostojnih peha v
proletariat in vedno bolj obtežuje delavcem, da
bi postali samostojni. Z vsem tem pripravlja
skupna tla, n katerih morejo proletarske zveze
razvijati svoje dleovanje. V obratih se tekom
časa pojavlja razpoloženje za trdno organizacijo,
ki spominja naraščajoč vojaški ustroj. Koope-
rativni način dela, to je: skupno delo več ljudi
po gotove manevru v enem in istem obratu ustvar-
ja predpogoj podreditve in načrtovane prizadetih
in zahteva disciplino, ki ne trpi ugovora. To di-
morajo delavci v delavnici skupno iz roke v roko
delati, je samo ob sebi umevno, da se navadijo
sepliniranje delavcev v velikih in srednjih obra-
tih pa učinkuje tudi v delavskih organizacijah: če
solidarnosti tudi izven obrata v svrhu zastopanja
svojih interesov. Kapitalistični obrati s svojo vo-
jaško disciplino ustvarjajo torej duševno in ma-
terijalno podlago za mogočne delavske organi-
zacije. Sistem kooperacije dovaja polagoma do
koalicije, do skupne volje delavskih trum, da od-
pravi izkoriščane in hlapčevstvo iz sveta. To je
zasluga in usoda kapitalizma, da sam ustvarja
predpogoje za višjo gospodarsko in družabno ob-
liko.

Kdo bo plačal račun?

ZOPER LJUDSKE MASE.

Petrogradske "Birževija Vjedomosti" pi-
šejo:

"Vprašanje o preustrojitvi tehničnih sred-
stev in pripomočkov za boljše uduševanje različ-
nih ljudskih alekij, kakor pouličnih nemirov, iz-
gredov, stavk, vstaj itd. se je pretresalo v vlad-
nih krogih. Preustrojitev utemeljujejo s tem, da
se ozirajo na vojno. Vojno so še vedno izživale
rane pokrete ljudskih mas in raznovrstne izgrede
in nemire, kajti ljudske mase nikoli ne razumejo
prav resničnih vzrokov velikih gospodarskih in
socialnih pojavov, kar je pripisovati v masah raz-
vitemu razumevanju občestva. Neoziraje se na
to, da so se vlade in druge javne institucije pri-
zadevale preprečiti take izgrede za časa vojne in
takoj po njeni likvidaciji, so se ti obžalovanja
vredni najvi, kakor nam kaže zgodovina, opa-
žali še vselej in povsod.

Iz inozemstva prihajajo vesti, da so se takšni
nemiri ljudskih mas že dogodili v vojskujočih se
deželah, in se dogajajo še sedaj. V naši državi so
na srečo taki pojavi jako redki in neznatni. Toda
vender kolikor toliko škodujejo celokupnosti
države, in zaradi mora biti vlada pazna in bdeča
tudi v tem oziru."

Well — to je prav lepo, da razkriva carjeva
banda tako odkrito svoje poštene namene. Pri-
pravi se je, da se bodo bolj energično
zadušile eventualne izgrede in vstaje, pa tudi
stavke. In visoka vlada se že bavi z vprašanjem,
kako bi čimbolj temeljiti dosegla svoj prijazni
namen. Neporoča se še, kakšna krvava sredstva
je že iztuhlala; ampak za enkrat je že to nekaj,
da študira to važno vprašanje.

Vlada pravi, da se vrše izredi in neredi kot
posledica vsake vojne. To sicer ni dobesedno res-
nično, vsaj ne, če se govori o izgredih v velikem
slogu. Bile so tudi že vojne brez takih pojavov.
Toda recimo, da bi vlada imela prav — in če
misli le na sedanjo vojno, tedaj ima prav, ker je
bilo res že doslej skoraj v vseh deželah precej
nemirov. Z vojno so spojeni izgredi, vstaje,
stavke; ampak zakaj?

Petrogradska vlada menda tudi sama ne mi-
sli, da napravi vojna ljudi preobestne, pa da se
tedaj puntajo kar za zabavo. Vojna privede le
nuizerijo kapitalističnega sistema na tak vrhunc,
da je tisočermi naposled vse eno, ali poginejo od
lakote ali pa od vojaške krogle, ali pa — si morda
vendar z zmago zboljšajo življenje.

Vlada govori iz strahu in iz zavesti svoje
lastne krivde. Ona ve, koliko krvavih grehov
ima carizem na svoji črni vesti, pa razume, da bi
imelo ljudstvo ne tisoč, ampak milijon razlogov
za maščevanje. Odtod njen strah. In zato si beli
glavo, kako bi mogla po prelivanju krvi na boji-
šjih prelivati domačo kri.

Ne vemo, če ji bo rusko ljudstvo kmalu dalo
priliko za to. Pač je pa gotovo, da pride čas, ko
ne bo vsa strategija nič pomagala zoper revoluc-
cionarne množice: kajti prejalislej ne bodo tisti,
katerim je stisnjena puška v roko, več slepe ma-
šine, temveč živi ljudje, in tedaj bodo vedeli, kaj
početi s puško ob takem času.

Ruska vlada pravi, da prihajajo vesti o ne-
mirih tudi iz tujine. Seveda. Kajti tudi v tujini
vlada kapitalizem, Viljemovski barbarizem ni nič
boljši kakor Nikolajevski. Ampak zanimivo je,
kako se že sedaj sredi vojne, ko so še sovražniki,
javlja solidarnost vladajočih. Z vsemi njenimi
grozami je sedanja vojna za vladajoče le inter-
meo; njih sloga v boju zoper proletariat je pa
pravilo, ki je le za kratek čas prekinjeno.

NEMŠKO-AVSTRIJSKE KOMBINACIJE.

"Slovenski Narod" v Ljubljani poroča z dne
11. avgusta: Enkrat smo že naznanili, da so
nemški poslanci Dobernig, Steinwender in Kraft
osnovali novo nemško stranko, kjer naj bi se
spojile vse današnje nemške politične organiza-
cije na osnovi novega programa. Toda ta na-
črt je naletel na pri obstoječih nemških organi-
zacijah na večji ali manjši odpor. Za pristop v
novo stranko se je oglašila dosedaj le organiza-
cija "nemškega centra" in nemško-liberalna
stranka na Nemškem, toda vse ostale nemške
stranke so se izrazile proti tej novi nemški

"Arbeitspartei". Končno so se izjavili tudi
"Volksrati". Glavar te nemške stranke se je iz-
javil, da nova nemška stranka ne more izboljšati
stanja avstrijskih Nemcev, ker se program nove
stranke od programa dosedanjih strank skoro
prav nič ne razlikuje. Ceterum censeo, pravi
Volksrat, da obstoji rešitev avstrijskih Nemcev
samo v "binkoštnem programu", katerega bi
morate priznati vse nemške stranke.

Bolj zanimivo bi bilo, če bi se javilo, kakšen
je program te nove stranke. Mislimo si sicer
lahko, če čitamo imena Dobering, Steinwender in
Kraft in če povrh še slišimo, da so se izrekle
stranke v Nemčiji za vstop. Bila bi torej stran-
ka, ki naj bi obsegala Nemce v Nemčiji in v
Avstriji. Torej stranka za Veliko Nemčijo.

Odkrito povedano bi nam bil tak program
čisto všeč. Nemei naj porušijo neumne državne
meje in naj se združijo. Le — tiste, ki niso Neme-
ci, naj bi pustili zunaj in jih ne ovirali, če bi se
hoteli tudi združiti na svoj način. Po vsej Evro-
pi naj bi se vsak narod združil zase, in če bi se
to zgodilo, bi jih potrebe in spoznanje skupnih
interesov kmalu dovedli do tega, da bi se tudi
med samo združili, seveda na drugačni podlagi,
kakor doslej.

To kajpada ni Steinwenderjevo mnenje in
tudi Dobernigovo ne. Oni bi radi, da bi Nemčija
pohrustala Avstrijo kar z dlako. In to daje vsej
stvari popolnoma drugačno lice. Taka združitev
bi le še bolj podžgala nacionalne boje, ki bi še
bolj ovirali napredek, kakor doslej.

Steinwender, Dobering e tuutti quanti so za-
stopniki nemške buržvaje v Avstriji, pa zato se-
veda ne morejo gledati narodnega vprašanja z
drugačnega kakor s kapitalističnega stališča. In
tako prihajajo do zaključka: Osvajaj! Pogoltni!

Buržvazija je bila pred vojno nesposobna, da
bi bila rešila narodno vprašanje, in je sedaj, med
vojno, postala še bolj nesposobna.

To je že stara, stara lajna, in tudi "Sloven-
ec" je davno znana. Ampak to nam razlaga, za-
kaj pridiga katoliški "Slovenec" navdušenje za
Avstrijo do pogina.

Po svetu.

V Avstriji prihaja do veljave fetišizem, vera
v čudodelne znake, o kateri so mislili, da živi le še
med zamorei v Afriki in na avstralskih otokih.

Tržaška "Edinost" z dne 31. julija objavlja
odredbo e. kr. namestnika v Trstu, ki pravi: V vsa
ki kavarni in gostilni mora viseti podoba cesarja
France Jožefa, okrašena s črno-rumenimi zastava-
mi. Istočasno se odredja, da se mora pri vseh sveča-
nostih razobešati črno-rumena zastava.

Zdaj pa mora biti rešeno vse! Italijanske
puške ne bodo hotele več pokati, ruski kanoni
bodo dobili kolero. Rumuni pa npremagljivo do-
motožje, ker bo v vsaki bežnici visel Francejožef
— kot slika namreč! Ubogi cesarsko kraljevski
namestniki, ki misli, da je komandirani patrioti-
zem kaj vreden! Kaj pomaga, če vibrirajo od
Skednja do Svetega Križa same črnorumenene
čunje, če pa nočejo sreča postati črnorumeni?

Če pride delavce do pravega spoznanja, mora
postati socialist. Če ni socialist, je to le zna-
enje, da je še zavstal v znanju in razumu.

"Hrvatski Dnevnik" v Sarajevu poroča: V
Belgradu je bil 29. julija obešen kmet Ljuboslav
Lazić iz Županje. Vojno sodišče ga je obsodilo
na smrt na večalih raditja, ker je skril dve
puški.

Ne bi li človeku vzklopela kri ob takem div-
jaštvu, ne — ob takem divjaštvu, ne — ob takem
zverinjstvu? Kmet je bil obešen. Kaj bi se prav-
zaprav moralo zgoditi z njegovimi tolovajskimi
sodniki?

Kadar bo delavstvo razumelo družabna, pred
vsem gospodarska vprašanja, se bo čudilo samo
pad seboj, da ni že davno postalo socialistično.

Volitve Zedinjenih držav bodo 7. novemb-
ra. Ali vsak zavedni volilec se mora poučiti tu-
ti o vseh posameznostih, da ne pride iz neved-
nosti ob glas.

Vojna in socialisti.

III.

Napad Francoske in Piemonta na Avstrijo 1. 1859, je privratal postavil demokraciji ta problem pred oči. Bi-li naj hitela Nemčija Avstriji na pomoč, bi-li naj branila Pad ob Renu? Lassalle je bil proti temu, Engels za. Lassalle je bila Avstrija sovražnica — "reakcionarni princip". Treba jo je premagati, da lahko postaneta Nemčija in Italija svobodni narodni državi. Engels pa se je nasprotno bal, da bi poraz Avstrije ojačil francoski bonapartizem, pruski cesarizem, ruski carizem. Avstrijski poraz bi pomenjal: prvič ojačanje Bonaparte, torej nadaljevanje cesarstva na Francoskem, ugroženje levega renškega obrežja, zabranitev nemškega ujedinjenja s francoskim orožjem; drugič izločitev Avstrije iz Nemčije, ustvaritev male nemške države, izločitev nemškega naroda pruski vojaški državi; tretjič ojačanje Rusije, ki ji bo slabost Avstrije odprla pot do Carigrada. Bonaparte da je zavezništva na Francoskem, ugroženje levega renškega obrežja, zabranitev nemškega ujedinjenja s francoskim orožjem; drugič izločitev Avstrije iz Nemčije, ustvaritev male nemške države, izločitev nemškega naroda pruski vojaški državi; tretjič ojačanje Rusije, ki ji bo slabost Avstrije odprla pot do Carigrada.

Isto nasprotje se je ponovilo leta 1866, ko so Lassallejanci, na čelu jim Schweitzer, stopili na stran Prusije, v prepričanju, da je treba Avstrijo "raztrgati, razkosati, uničiti, razdrobiti", da postane ujedinjenje in osvobodjenje Nemčije mogoče, medtem ko sta pričakovala Liebknecht in Bebel ravno od avstrijske zmage obnovenje nemške revolucije. Končno se je ponovilo to nasprotje leta 1870, ko sta Liebknecht in Bebel odklonila vojne kredite, med tem ko so ne le Lassallejanci, temveč tudi generalni svet internacionalne in braunschweigske stranke odbor Eisenachoveev zrl na vojno kot na potrebno obrambno vojno Nemčije, na poraz Bonapartov pa kot na interes evropskega delavskega razreda: Edina je bila socialna demokracija šele po Sedan, v protestu proti aneksiji Alzacije-Lotringije, Marx se ji je protivil iz razloga, češ, da bo aneksija povzročila na eno človeško dobo sovražstvo med Nemčijo in Francijo, da bo aneksija Francijo "pahnila Rusiji v naročje" in s tem ojačila rusko moč.

Tako je bilao z zahtevo vojne proti Rusiji začrtana smer evropski politik Marxove šole. Ko si je Rusija osvojila Kavkaz in podjarmila Poljsko je naložila inavgurama adressa internacionalne izza leta 1864, proletariatu dolžnost, da se mora voditi boj proti Rusiji kot "del splošnega boja za emancipacijo delavskih razredov." Z bojem proti Rusiji je podprl Liebknecht na nuernberskem delavskem zborovanju leta 1868, odklonil razoroženja; razoroženje da je nemogoče, dočler ni Rusija uničena. Poljska zopet upostavlja. Ko je Rusija leta 1878 zopet napadla Turčijo, se je Liebknecht za Turke zavzel in pozval Avstrijo, Francijo in Anglijo, da naj "z orožjem v roki Rusiji preprečijo nadaljno osvajanje!" Zanj ni pomenjala vojna na Balkanu nič drugega kot odlomek v velikem boju za vprašanje: "republikansko ali kazasko?" To stališče seveda ni ostalo brez nasprotovanj. Protivila se mu je brošura, ki jo je izdal nemško-avstrijski sodrug: Ako je Rusija proti Turčiji in Avstriji, da s tem proti svoji volji pospešuje revolucionarni preustroj: ustanovitev svobodnih narodnih držav na razvalinah historičnih narodnostnih držav. Vendar pa je ostala vodilna smer socialno demokracije politike začrtana po bojnem stališču proti carizmu.

Ko se je v 80 letih zopet pojavila možnost nemške in avstrijske vojne proti Rusiji, je še en-

krat vzplapolal stari srd proti carizmu. V tem čas uje nastala Engelsova klasična razprava: "Zunanja politika ruskega carstva" in Bebelov že večkrat omenjeni govor, da pojde nemški delavski razred z veseljem v boj, če bi bilo potrebno braniti Nemčijo proti ruskemu napadu.

Tako politika stare internacionalne nikakor ni bila politika miru. Smatra je vojno za neizogibno posledico kapitalističnega načina proizvodnje. Še-le s kapitalizmom da bo izginila vojna nevarnost. Dokler obstoja kapitalizem, da je mir utopijski. Proletariat pa da ne more stati bojni politiki gospodujočih razredov brez zanimanja nasproti. Skušati, da jo mora potisniti v smer, katero zahteva njegov interes. Njegov najvišji interes pa da je uničenje Rusije.

Tradicija stare internacionalne še danes vpliva na politiko socialnodemokratskih strank. Na Francoskem so zlasti marksisti, ki jih je vodil Guesde, nasprotovali mirovnim tendencam, katere so hotele omogočiti vojno bodisi z mirnim sredstvom, pogodb, sklenjenih potom mirovnih sodišč, bodisi z bojovitim sredstvom splošne stavke; tem tendencam so nasprotovali marksisti z naukom, da more vojna izginiti šele takrat, ko izginje kapitalizem. Na Nemškem se je bojevala skrajna strankina levica, zbrana okoli "Leipziger Zeitung" in "Bremer Bürgerzeitung" proti zahtevi po razorožitveni pogodbi z Anglijo z utemeljevanjem, da je razoroženje toliko časa utopijski, dokler obstoja kapitalizem. Na Angleškem je ono krilo socialne demokracije, ki ga je vodil Hyndman, zastopalo mnenje, da je, kakor preje Rusija, sedaj Nemčija najnevarnejša sovražnica evropske demokracije in da toraj Anglija potrebuje močno mornarico, po mnenju mnogih socialistov (Blatchford) tudi na splošni dolžnosti slovečo milico za obrambo nemških napadov: V Avstriji so se poljski sodrugi izjavljali ponovno, da je močna, brambena zmožna Avstrija potrebna za obrambo ruskega prodiranja. Ali vse te smeri zastopajo vendar samo manjšine socialističnih strank svojih dežel. Vodilne ideje internacionalne se željo razlikujejo od njih.

Staremu marksizmu lastno bojno stališče proti Rusiji tudi danes ni brez vpliva. Tudi v zadnji krizi je našlo glasnega odziva v mogočnih napadih na carizem v manifestih balkanskih socialističnih strank, avstrijske splošne eksekuti-

ve, internacionalnega socialističnega biroja; v propagandi nemških, francoskih in angleških socialistov za šporazumljenje teh treh dežel, katero naj bi omejilo moč ruskega carizma, ki izrablja njihovo nasprotje; v Rennerjevem govoru proti Schaeherlu na zadnjem strankinem zboru nemško-avstrijske socialne demokracije. Tudi "revolucionarna frakcija" poljske socialistične stranke se sklicuje v svoji Rusiji sovražni agitaciji na marksistično tradicijo.

Ali politika internacionalne se ne uravnava nič več pretežno po teh pomislekih. Njen najvišji cilj ni nič več boj proti Rusiji, temveč ohranitev mira. Politika socializma ima s politiko Marxa in Engelsa izza l. 1853, veliko manj skupnega kakor s politiko friderjev (proste trgovine), ki jo je Marx pobijal, s politiko Cobdenistov in Brightistov izza časov krimske vojne. Ta obrat internacionalnega socializma si je treba tolmačiti iz spremembe v razmerju moči, katero je Evropa doživela izza onega časa, v katerem sta Marx in Engels formulirala in ustvarila svojo Rusiji sovražno politiko.

Izza ruskih porazov v krimski vojni in na berlinskem kongresu je Evropa minil strah pred premorjo Rusije, Rusko poljedelstvo je zaklo v težko krizo, lakota je vladala v deželi, državni zaklad je bil v stiski. Zgradba železnice v zahodni in srednji Evropi je omogočila nasprotnikom Rusije, da so lahko zelo hitro mobilizirali; Rusiji sami je ta prednost veliko manj služila v dobro, kajti ogromna razsežnost dežele in slaba uprava zelo ovirata urno mobilizacijo. Ruski vojak, v sklenjenih vrstah starejšega časa neprekosljivi bojevnik, je bil manj sposoben pri razkosanju strelskih oddelkov v moderni vojni, ki stavi na samostojno delovanje posameznega moža večje zahteve.

Dobiti v Rusiji zadostno število rezervnih častnikov je bilo tudi težavneje nego na Nemškem in Francoskem. Tako je pričel gnevati strah pred rusko premorjo. Že l. 1893 je Friderik Engels pokazal, da ni nič več utemeljen strah pred Rusijo.

Obenem pa se je ojačila v Rusiji industrija, proletariat in revolucionarno gibanje. Prej je mislila evropska demokracija, da je carizem mogoče zdrobiti samo z vojno od zunaj. Čim je revo-

lucija v Rusiji sami dvignila svojo glavo, je pričel zapadno in srednjeevropski proletariat upati, da bo notranji prevrat Rusije uničil "rezervno stališče in rezervno armado evropske reakcije." Že leta 1875 je pisal Engels: "Padec ruske carske države je eden izmed prvih pogojev za končno zmago nemškega proletariata. Nikakor pa ni potrebno, da bi moral biti ta padec povzročen od zunaj, dasiravno bi ga vojna od zunaj zelo pospešila. V notranjosti ruske države same žive elementi, ki zelo goreče delujejo na njen razpad." Enako upanje je naglašala Engelsova razprava o zunanji politiki carizma v letu 1890. Sledila desetletja, predvsem svetovno-zgodovinski dogodki 1905 in 1906 leta so izpolnili Engelsove upe. Rusija je danes od revolucije bolj ogrožena kakor vsaka druga država. Carizem ni danes od revolucije bolj ogrožena kakor vsaka druga država. Carizem ni danes nič več "zaščita postavnosti" v Evropi; srečnega se mora imenovati, če se mu posreči v lastni deželi obvarovati se revolucije. S tem je zmanjšana nevarnost, da bi Rusija posegla v notranje odnose zapadne in srednje Evrope, da bi ruske armade mogle premagati delavce v zapadni in srednji Evropi. Stara Rusija sovražna politika internacionalne je izgubila svoj najvažnejši vzrok.

Obenem so se izpremenila razmerja moči na Balkanu, najvažnejšem cilju ruske ekspanzivne politike. Že leta 1853 je Marx ugotovil, da je balkanske narode samo varstvo, ki ga je Evropa izkazovala Turčiji, prisililo da so se ponižali za vazale carizma. "Diplomatični sistem, ki je bil sestavljen za preprečitev ruskega prodiranja, sili 10 milijonov grških kristjanov v Turčijo, da se obračajo na Rusijo za pomoč." Če postanejo balkanski narodi prosti, samostojni, močni, če stopi na mesto Turčije velika slovansko-grška skupnost, potem da je uničen ruski vpliv na Balkanu. Kar je Marx leta 1853 napovedal, se je to balkanski vojni napol uresničilo. Ne Rusi, temveč Bolgari so tedaj stali pred Carigradom. Zdelo se je, "Carigrad" ne postane, cesar se je Engels že leta 1890 bal "poleg Moskve in Petrograda tretje rusko glavno mesto," temveč zvezno glavno mesto svobodnih balkanskih narodov. Če bi se bila ustanovila balkanska zveza in bi bila postale balkanske države tako močne, da ne bo nič več potrebovale varstva Rusije, bi nehale biti orodje v rokah Rusije. Zato je skušala internacionala preprečiti, da bi Evropa, da bi Avstrija predvsem udarila v hrbet balkanskim državam in jih s tem še enkrat "pognala Rusiji v naročje". Nova internacionala se je borila proti napadu Avstrije na Srbijo s istim razlogom, s katerim se je borila stara internacionala proti aneksiji Alzacije-Lotringije.

* Že v "Eastern Question" p. 75 razmišlja Marx o možnosti federativne republike balkanskih narodov: "Preslabe in preboječe, da bi podvezle zopetno upostavitve osmanske države z ustanovitvijo grškega cesarstva ali federativne republike slovanskih držav, streme zapadne velesile samo za tem, kako bi ohranile status quo, to se pravi, kako bi ohranile položaj gnolobe, ki zahranjuje sultanu, da bi se emancipiral od carja, in Slovanom, da bi se emancipirali od sultana." Možnost grškega cesarstva, ki je leta 1853 še obstajala, je bila izza onega časa odstranjena vsled osvoboditve Slovanov od grške cerkve in od vladajočega gospodstva grške kulture. Preostala je torej samo druga možnost, ki govori Marx o njej: "Federativna republika slovanskih držav." Ta je danes bojni cilj socialistov na Balkanu.

(Dalje prihodnjič.)

UTRINKI.

Iz Haage poročajo: Neki socialistični list objavlja revolucijo socialistične organizacije v Dusseldorfu, ki zahteva, da se kandidira Liebknecht, pri prihodnjih volitvah v desetih okrajih in s tem izreče protest proti njegovi obsodbi. Simpatije socialistov pravi resolucija so v vsakem oziru na strani sodruga Liebknehta.

Graška "Tagespost" poroča: C. kr. policija v Ljubljani je z odlokom od 14. t. m. prepovedala nadaljno razpečevanje igralnih kart, ki jih izdeluje "Prva slovanska tvornica kart" v Ljubljani in ki nosijo imena "Slava", "Primorska", "Slovanski tarok" itd.

Ni treba misliti da hoče avstrijska policija s tem prepreči kvartanje. Zeplenila je kvarte le zato, ker so slovenske in ker imajo nekoliko slik, ki žalijo policijsko avstrijski in avstrijsko policijski čuti. Stvar ni velikanska, ampak sim-ton je.

V Petrogradu se je ustanovila organizacija, katere naloga bo napraviti "duševne vezi med

Rusijo in drugimi narodi". To organizacija hoče ustanoviti v vseh krajih drugih ležal podružnice, nekake klube, v katerih se bo študiralo in razširjala ruska znanost, literarna, umetnost itd. po drugih deželah, znanost umetnost, literarna itd. drugih dežel pa po Rusiji. Tudi revijo v raznih jezikih misli izdajati ta družba. Ni dvoma, da se pričinja Rusija modernizirati in nikakor ni izključeno, da se razvije ta proces s hitrejšimi koraki, nego bi bil kdo pričakoval pred vojno. Numeravana kulturna organizacija je eno tistih znamenj, ki kažejo, da se po vojni ne bo mogla izvesti ona stroga ločitev narodov, o kateri sanjajo vlade. Da bo zlasti petrogradska vlada, se nam kadar opazi sadove takega dela, se nam sicer ne zdi verjetno; ali sedaj nabrže nima popolnoma jasnih pojmov o tem, kaj lahko nastane iz takega zblizanja narodov. Včas je korisno, če so vlade kratkovidne.

Modern stroj je sestavljen iz tisoč delov. A vsak kos zase ni za nobeno rabo. Razumno sestavljeni pa delajo čudeže. To je organizacija.

ve nevolje. Zagledal je namreč na pragu Smoletove gostilne, stoječe ob cesti dobrih sto korakov pod njegovim kozolecem, mlado dekle, gospodski prikojeno. To vitko bitje rezke, harmonične krasote je hitrih korakov stopilo iz Smoletove veže, postalo na pragu ter se z zornim očesom srečne mladosti izoralo na nebo in po travnikih in proti cerkvi. Kazalo se je, da hiti ves duševni in telesni sklad deklice v nepopisni blaženosti vzbujajoči se naravi in sladkim upom nasproti. No, Cijazovec pojav gospodske rusalk prav nič ni navdušil: sivo, a vendar pazno je pogledal na hečno stvar in, spoznavši jo, je gromko zakašljal ter se ozlobljen obrnil proti hlevu. Jančka, ki je obveseljen hotel teči k deklici na pragu, je ujel za suknjico in ga zadržal. Rusalka je to opazila, se zagnala kakor preplašena srna in stopila nazaj v vežo.

Zopet je Cijazovec nategnil lice v skrbni polne gube in mrki mrak je objel njegovo dušo. Hočš učeš — zopet je moral prilipeti svojo misel k neposlušnemu sinu. "Pa zaradi takšne gospodskedekline sin ni hotel ubogati svojega očeta — o jov, jov!" je mrmljal pred hlevom in vkljub visokemu prazniku so navalile nanj zdajci težke misli. In ponovil je v svoji duši vse, kar je razburjalo že toliko slovenskih očetov, in potožil je Bogu in Devici Mariji svoje globoko gorje. Silno na široko je razpredel svoje žalne misli in pogosto je njegov pogled letel proti Smoletovi hiši. Ko je bilo to razmišljanje dosti utrudilo njegovo dušo, je korakal pred hišo. Hiši skonecma stoji miza, zbita iz desek, in klop. Tja je sedel. Vse, o čemer je poprej mislil in kar je videl, se mu je vrtele v divjem neredu v glavi: deklica na pragu in brat Andrej, nepokorni sin in tolar in slaba letina in sveti praznik, vse to se je mešalo in vrvelo in ple-salo ob zvokih mogočnih godal, ki so odmevali iz cerkve. Naposled ga je premagala dremota. Naslonil se je s hrbtom ob zid in jel kinkati z glavjo. V tem ko naš znanec dremleje in spi mirno spanje pobožnega človeka, povemo lahko kakšno o neki stvari, ki je važna za Cijazovec in tudi za to povest.

II.

Ona rusalka, ki se je prikazala Cijazovec med deseto maso na pragu Smoletove gostilne in ga

tako silno razburila, je bila hči ljubljanskega profesorja Daniča. Ta mož se je poročil pred dobrimi petdesetimi leti v Gabrovcu, v hiši, ki se po domače imenuje Smoletova. Starši so ga dali v ljubljansko šolo, kjer mu je marljivost razbistrila glavo, revščina pa utrdila značaj. Po dokončanih visokih šolah je postal profesor. Po dolgem službovanju v tujih nemških mestih se mu je posrečilo dobiti službo v Ljubljani in tu se je oženil s pridno in pošteno domačinko. Ali dolgo ni užival zakonske sreče: kmalu po porodu hčerke mu je umrla žena.

Pri edini hčerki ni imel prevelikih rodbinskih skrbi, zato se je vdal tem živeje svojim službenim dolžnostim. Učiteljski poklic mu ni bil suha dolžnost, ki ji kdo drug prisiljen daruje nekaj službenih ur na dan, ampak z glavjo in sreem je hodil k svojim učencem. Bil je prijatelj truda in dela in k marljivosti je izpodbujal svoje učence, rekoč, da človeku vse drugo lahko prež odurje in da le to, česar se je naučil, gre ž njim do groba in da je marljivost mati sreče. K vsakemu uku je izpodbujal, učec, da človeku vsaka vednost in vsako znanje, četudi mu ne prinese gnotnega dobička, prični prej ali pozneje neko primirjenje v dušo.

(Dalje prihodnjič.)

Prometno ministerstvo v Petrogradu je imenovalo posebno komisijo da izvrši načrte za razne železnice, s katerih gradnjo se prične v kratkem. Iz poročil ministerstva je razvidno, da nameravajo napraviti 40.000 vrst železniških prog, in sicer v teku prihodnjih petih let. Pravijo, da bo večina teh prog v zvezi s kraji, kjer je največ premoženj, zlatih in drugih rudnikov, petrolejskih in drugih vrelecev, in s Sibirijo, kjer je zlasti veliko lesa. Z ozirom na to, da je glavna potreba premog, mislijo se domneva, da stee prva nova železnica iz Doneca, kjer so velikanski zakladi premoga.

Kakor je videti, je vojna res zelo pospešila industrialnega, torej v sedanjih družabnih razmerah neizogibno kapitalističnega duha. To je dobro, kajti kapitalizem povzigne socializem in ga zdravi tam, kjer ga še ni.

POTRESNA POVEST.

Spisal Podlimbarski.

Cijazovec se je zresnil obraz. Ali se je tu prigodil kakšen čudež, kali? Spomnil se je, da je pred več leti prenočil pri njem človek, ki ni bil na videz ne kmet, ne gospod, ne romar, ne berač. A v vasi še ni bilo nikdar takega čudaka in veseljaka. Najbrž je bil kakšen na odpust gredeč vojak. Tisti popotni človek je dal zvečer, ko je bil povečerjal v oblikah krompir, prinesiti iz krme toliko vina, da se ga je napila oni večer vsa Cijazovecova družina dosita — zaradi nedostatka kozarcev iz skodelice, ponev, korcev in rogeljcev. Ko so imeli dosti vina, je morala gospodinja na njegov račun kuhati še kavo. Tistega lepega večera so se Cijazovecovi dolgo spominjali. In povedal je bil tisti popotni lepo povest o nekem cesarju v jutro-vih deželah, ki je imel na svojem vrtu oreh in na orehu verveč, ki je metala, kakor se ji je zdelo, ali zlate luščine ali pa biserna jedra na tla. In cesar je imel nastavljenе svoje verné slugе, da so pobirali dragocenosti izpod oreha in jih zanj spravljali. Posnejal se je Cijazovec, ko se je domislil te povesti, ter vprašal sinka: "Ali je morda s tepke padel ali s kozoleca?"

"Kar tako-le je padel na krajece klobuka, pa na ramo, pa na tla," je goreče razlagal sinek. "In jaz sem tako skočil za njim."

"Pa nisi nič videl odkod? Morebiti iz znamenja?"

"Nič nisem videl. Spravite ga vi, ata, mi bo ste o Binkoštih na gori odpustke kupili zanj!"

Cijazovec je vzel tolar in ga ogledal: srebrn je, kov se kaže pravi, pošten, orel je cesarski, glava cesarska. Da bi se bolj prepričal o pristnosti in veljavnosti denarja, je izvadil iz žepa svoj tolar in ga primeril najdenemu: podobna sta si kakor jajce jajcu, oha sta enako težka in enakega evenka. Cijazovec nikakor ni mogla v glavo, odkod bi se bil vzel denar. Ali se je Jančku le zdelo, ali ga je res dobil na dopovedani način? Napotila sta se h kozolecu in Janček je moral pokazati, kje in kako se je dogodilo čudo. Tik ko-

zoleca stoji ponižno znamenje, lesen križ s slabo izrezljano, črveno in zatemnelo podobo Zveličarja, pokrit s trohnečimi deskami. Mogočna tepka se kosati nad kozolecem in prešerno razprostira svoje močne, grčave veje čez znamenje in streho. Cijazovec se je spoštljivo odkril in prekrizal pred znamenjem. Ko je bil opravil to kratko pobožnost, je pomaknil klobuk na tilnik in gledal v višek: v kozolecu ni videti ničesar, v znamenju ničesar, v tepki — ničesar. Pogledal je v nebesni obok: visoko nad njim leti jata žerjavov na sever. Ali ti vendar se spuščajo srebrenjakov na zemljo! Pomikastil je znamenje — nekaj starega, že davno ushelega roževja se je zakadilo na tla in zaprašilo poleg stoječemu Janku oči. Prijel je z obema rokama za kozolec steber in ga poskusil pomajati, pa steber se ne gane, iz kozoleca ne pade nič. In stal je Cijazovec na mestu in mislil, vrteč tolar med prsti.

Iz zamotanosti in zavozlanosti misli, pletočih se okoli tolarjev, zlatih orehov in jutrovskega cesarjev, ga je prebudil zvon, oznanjujoč, da je mašnik v cerkvi sredi vasi pristopil k svetemu opravilu. "Naj bo, kakor je božja volja!" je vzdihnil vdano, gledaje proti cerkvi, ter vtaknil tolar v žep. Spomnil ga je zvon današnjega cerkvenega slavlja, velikega praznika rešitve in zmage. Odkril se je in prekrizal. Že so nastopili v njegovi duši skoraj do dna razburkani, utehe polni čuti mile pobožnosti, vodeči v tir, ki drži do notranjega spo-kojenja in pozabe vseh posvetnih stisk, ko ga zdajci premoti mogočna godba, ki je donela iz cerkve. V Grabovcu je navada, da ob velikih praznikih godeci godejo pri slovesni službi božji. Grabovska godba razvajeno uho bolj spominja mlatičev, sodarjev in kleparjev nego Gallusa ali Smetane, no Cijazovec je močno uganjala. Navdala ga je z neko mladostno prešernostjo in čilostjo, prilila je dobrodejne toplote njegovemu stritakavemu telesu in nemara bi bil začel pritkavati z nogo, da ni nov, nepričakovani pojav zbudil njego-

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1902.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 16. februarja 1902 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds: JOHN GORŠEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207, Radley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

POMOŽNI ODBOR:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Box 514, Frontenac, Kans.
Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati gl. tajniku. — Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

Iz Belgije.

Londonška "Daily Mail" pripoveduje, da je nedavno prišel v London Belgijec, ki je zadnjih sedemnajst mesecev, odkar je Belgija pod nemško vladno, živel v Bruslju. Kako je prišel v London, ne omenja.

Belgijec je pravil londonskim poročevalcem:

—Vi Londončani si vzamete vsako stvar preveč k srcu, nad vsako neudobnostjo se pritožujete. Pritožujete se, ker ni London ponoči razsvetljen, ker ne dobivate raznih pižam in ker je prepovedanih še par drugih stvari. Vi bi morali malo okusiti nemško vladno, potem bi še drugače tarnali.

V Bruslju je vsa trgovina ustavljena. Industrija in promet počivata. Res je, če ima kdo polne žepce denarja, da si lahko kupi mleka, moke in kos mesa, toda ta mora imeti — kakor pravim — polne žepce denarja, sicer mu ni mogoče shajati ob tako visokih cenah, ki so nastavljene na različno hrano.

Tudi časopis se lahko kupi, toda tega pišejo Nemci, in v njem ne govorijo o resničnih razmerah, ki vladajo v Nemčiji, pač pa se tam čita o odredbah, ki so jih nemške oblasti odredile "v korist" belgijskega naroda. Kdo rpa nima polnih žepov denarja, so mu sedanje razmere v Belgiji neznošne.

Nemški častniki se obnašajo nad vse oblastno, naravnost nesramno. Nedavno se je prigodilo, da se je neka mlada Belgijka peljala v Bruslju na cestni železnici. Na nekem postajališču je vstopil nemški častnik, se vsedel naproti njej in ji pričel mikizikati ter kimati. Mlado ženo je to jezilo in prezirljivo se je obrnila proti oknu. Častnik je takoj ukazal sprevidniku, da je voz ustavil, nakar je ukazal, da žensko aretirajo radi razžaljenja nemškega častnika. Peljajo jo v ječo, kjer je ostala tri tedne.

Malokdaj se vidi na bruseljskih ulicah avtomobil, madtem ko jih je bilo v prvih tednih vse polno. Zdaj prevažajo še celo nemške ranjene vojake z navadnimi vozovi in cestnimi železnicami.

Kaj se godi po svetu, o tom prebivalci v Bruslju kakor tudi v drugih mestih ne vedo ničesar, ali vsaj zelo malo. Kar smo zvedeli, smo čitali v "La Libre Belgique", ki je gotovo najbolj zanimiv list na svetu. Ko sem odšel iz Bruslja, je še redno izhajal. Kdo izdaja taj list, kdo ga ureja in kdaj ga tiska, je vsem skupaj velika skrivnost. Nemškimi oblastmi je ta listič povzročil že veliko dela in truda, toda na sled mu še zdaj niso prišli. Največja zagonetka jim je, kdo prinese vsako številko v stanovanje nemškega guvernerja von Bissinga. To je edini list, ki prinaša poročila o belgijski vojski in o zavezniških.

Nekega dne je neki "Belgijec" prišel k meni in mi zašepetal na uho, ako imam kakšno številko londonskih "Times". Številka tega lista, ki sem jo s pomočjo prijateljev vtihtal v deželo, sem nekoč poprej prodal za 12 fufov, potem jo je pa oni, ki jo je od mene kupil, posojeval dalje in računal za vsakih dvajset minut en funt. Angleškega časopisa se ni bilo videti v Bruslju, odkar so zagospodarili Nemci. Jaz na srečo takrat nisem imel nobene številke in mu je seveda nisem mogel dati. Ko sem pozneje še par besed z njim govoril, sem opazil, da ima tuj naglas, da ne govori čiste belgiščine. On ni bil Belgijec, temveč čisto navaden nemški uslužbenec tajne službe, ki me je poskušal z zvijačo vjeti. Ako bi me bil takrat vjel, bi bil aretiran in gotovo par mesecev zaprt.

Teh detektivov, moških in ženskih, je polno vse povsod. Gotovo pride na vsakega desetega Belgijca en detektiv. Na cesti, v restavracijah in drugih javnih prostorih, povsod so, le ena nepremišljena in odkritosrčna beseda, pa je dovolj, da se pripelje pred restavracijo avtomobil z nem-

škimi vojaki, ki ga takoj vzamejo s seboj.

Nikdar ne bom pozabil sledečega dogodka:

Po cesti je kmet peljal voz prašičev; ko jih je gledal, je nehote glasno rekel človeku, ki se mu je bil med potjo pridružil: škoda, da nimajo ti moji prašiči pikelhavb! Človek, ki je šel z njim, mu je hitro zašepetal na uho, da naj ne zbija več takih dovtipov. Ali ne veš, da bi radi teh besed lahko najmanj 20 mesecev sedel? Veš, jaz sem uslužbenec nemške tajne službe, toda ne izpolnjujem svoje dolžnosti, temveč ljudi, kateri kako nepremišljeno zinejo, posvarim in jim svetujem, da se pazijo. Boga zahvali, da sem te jaz dobil!"

Nekoč so pa jahali po neki cesti nemški vojaki. Z okna neke hiše je gledala na cesto ženska in se skoro na glas smejala svojim otrokom, ki so vganjali burke na cesti. Vsi ljudje, ki so jo videli, so rekli, da je bilo očitno, da se žena ni smejala vojakom, ampak otrokom. Uro pozneje je prišla v dotično hišo nemška patrulja in aretirala žensko radi norčevanja iz nemške armade. Presedela je tri mesece v ječi.

Vsak teden so nabita poleg nemških buletinov tudi imena obsojenih Belgijcev; nekateri so obsojeni na smrt. Med njimi smo videli imena starih znancev, ki smo jih poznali več let kot poštene in dostojne ljudi, ki se niso nikoli nič pregrešili.

Preden sem se odpravil v Anglijo, sem se mudil v neki vasi, ki je bila pred dobrim letom popolnoma razdejana. Zdaj zopet stoji, toda narejeno je vse le za silo, da niso ljudje na prostem. V tisti vasi je ameriška komisija ravno takrat delala hrano in obleko. Belgijsko ljudstvo je Amerikancem za to zelo hvaležno. Na stenah in na skalah sem večkrat videl napise kot: "Vive l' Amerique!" — Živela Amerikal — ali kaj podobnega.

Francoska tvornica za topove.

Francija ima eno najstarejših in največjih tvornic za topove in orožje, namreč tvrdko Schneider in dr. v Le Creusotu v okrožju Soan-et-Loire, ki slovi sploh po svojih premovalnikih, plavžih, steklarnah, kamenolomih skril in orožjih. Temelj današnjemu velikanskemu podjetju se je položil že koncem 18. stoletja, ko se je tu ustanovila livarna za železo. Razvijati se je pa začelo podjetje šele od 1835 leta, ko je pristopil tvrdki kot družabnik lotarinski fužinar iz nemške rodovine, Evgen Schneider. Danes ima tvrdka razum glavnih tvornic v Le Creusotu svojo ladjedelnico, delavnico za vojne potrebščine, več rudnikov za premog ter kopije železno rudo na Španskem, v Alžiru in Lotaringiji. Ima tudi posebne tvornice za artiljerijske predmete, lastna strelišča in tvornico neizgorljivih reči. Razum vojne nega gradiva izdeluje tvrdka sedaj tudi parne kotle in parne stroje, lokomotive, parne turbine, motorje na petrole in palne ter železno pločevino. V fužinskem oddelku je znamenita moderna baterija 73 peči za koka, ki se mehanično polni in dajejo na dan po 360,000 kg koka. Jeklarne izdelujejo fno topilno jeklo za izstrelke, žlahtno jeklo za orodje, Martinovo jeklo (po 100,000 ton na leto) in lito jeklo (po 75,000 ton na leto). Tvornica lahko napravi jeklene kocke težke do ene tone. V mirnem času je bilo v tvornicah zaposlenih nad 20,000 delavcev. Ze tedaj se je predelalo vsak dan nad 9000 ton surovine ter se je produciralo na leto 200,000 ton izgotovljenega blaga. Od tedaj pa se je delo v orožarnah seveda primerno pomnožilo, kajti vojna je tudi na Francoskem blagoslov za morilno industrijo.

Zlato so našli.

V Južni Afriki so našli pet tisoč žetev pod zemljo zlate rudnike. V njih je baje zlata še kakih tritisoč žetev globje pod zemljo.

Ženske delajo.

Mnoge ženske so postale izvrstne mehanikarice, ki opravljajo svoje delo tako ali pa še bolje kakor moški pred vojno. In padajo kot žrtve vojne kakor moški.

Tudi v Italiji nadomeščajo ženske pri delu že moške povsod. Na cestnih železnicah je v Milanu več kot 1,360 sprevovalnic, v Rimu jih je 1,060 in v Turinu 950. Njihovo delo je — pravijo — izvrstno. — Ženske pometajo ceste. Oblečene so v navadno priprosto obleko in delajo s slamnikom na glavi. Mnogo jih je zaposlenih v tem delu. Zlasti v manjših mestih, kjer najbolj primanjkuje mož, so izključno ženske, ki opravljajo to delo. Malo jih je v Milanu, Turinu in Rimu, še manj pa v južnih mestih, na primer v Neapolju in Palermu. V teh mestih delajo ženske rajše v tovarnah, kjer tudi zelo primanjkuje moških. Izvrstno opravljajo delo v municijah tovarnah. Od kraja je bila ženskam le v vladnih tovarnah za municije mogoče delati. Privatne družbe jih niso hotelo sprejemati. Italijanski kapitalisti niso verjeli, da bi mogle ženske opravljati enako delo kakor moški. Pozneje je prišla vlada pritiskati na kapitaliste, da so poskusili tudi ženske. Zadovoljni so bili z njimi in jih najeti še več, kajti opravljajo

le so svoje delo točno, dobro in skrbno za red. Dalje pa opravljajo italijanske žene tudi na polju dela mož. To se mora še najbolj obéudovati. Vladne statistike kažejo, da so bili letošnji pridelki, ko delajo ženske, trikrat večji kot pa prejšnja leta, ko so delali moški.

Tekom vojne je bilo v Italiji zgrajenih veliko bolnišnic za pobabljenе vojake, kjer jih specialisti in izurjene strelnice uče rabiti umetne ude. Največja in najboljša bolnica za take reveže, ki so morali na bojnem polju pustiti ude, je v Montalieriju, blizu Turina, kjer je bila prej krasna palača Savojske hiše in dosedanj bivališče princeze Leticije, vojvodinje Aoste, kraljeve tete in nekaterih drugih članov kraljevske družine. Zdaj je velikansko poslopje prepuščeno nesrečnem. Vsak dan pride v bolnico več profesorjev, ki uče analfabete. Dalje imajo v bolnicah različne igre, kakor tudi kinematografske slike. Tudi po drugih italijanskih mestih je več takih bolnišnic, četudi niso v kraljevskih palačah. In povsod opravljajo ženske svoj važni posel resno in vdano.

To je košček družabne revolucije. Tudi vojna ima revolucionarne vplive.

VOJNE CENE.

V pariškem "Journal" poroča neki švicarski dopisnik o cenah v Nemčiji u svojem poročilu pravi:

Ko sem prišel v Berlin, sem hotel naprej kositi v Fuerstenhofu, kjer mi je sivolast streljeh dal jedilni list, na katerem je bilo videti, da se lahko dobita dva trdokuhana jajca za 62 pfenigov, grah s stepinim jajcem za 75 pf., slanik s krompirjem a 62 pf., mlečen riž za 50 pf., ter par drugih stvari. Vprašal sem ga, če nima še kaj drugega; videč, da sem tujec, mi je dal drug jedilni list, po katerem sem si izbral juho, govedino, spinačo, košček sira ter pol steklenice vina. Plačal sem 2 marki in 25 pf.

Pive se ne pije mnogo. Ako ga kdo hoče, ga dobi, toda še enkrat je lažje, pa še enkrat dražje kakor pred vojno.

Na Friedrichstrasse sem pil kavo. Bila je narejena iz eikorije ali iz šnega podobnega nadomestila. Sladkor se ne dobi. Prinesti ga je treba s seboj. Ker ga nisem imel, sem moral piti grenko "kavo". Človek se mora vprašati, kako morejo družine izhajati. Kokoš velja osem do deset mark, gos petdeset mark. Škatlja sardin, ki se je prej dobilo za 12 pf. velja zdaj 50 pf. Tekar, kjer bi izdelovali različna fina peciva, zdaj ni, ker ni sladkorja, primanjkuje pa tudi moke, jaje in mleka. Mleko je rezervirano samo za otroke in bolnice.

Tada so vsa ta poročila. Nezaslišana. A najbolj nezaslišano je to, da se jim ljudje privadijo, kakor da mora biti tako na svetu.

Žrtve za fronto.

Na bojiščih padajo strašne žrtve. Kadar poroča brzojav, da je ta ali ona vojska napredovala za toliko in toliko jardov, se človeku že zježe lasje na glavi, ker se takoj pojavi misel, koliko tisoč ljudi je veljal vsak jard.

Ali tudi za fronto, daleč za fronto padajo žrtve vojne. Tovarne za vojni material v Angliji zahtevajo zelo veliko žrtve, zlasti med ženskimi delavkami, kajti moških tako ni posebno veliko na delu. Teh je treba na fronti. Več tisoč žensk, ki so opravljale delo v vojni industriji, je že oslepelo, veliko jih je izgubilo roke, noge, zelo veliko jih je prišlo tudi ob življenje.

Torej morajo angleške ženske ravnatoko plačevati "vojnemu bogu" svoj davek, kakor angleški in drugi možje na bojnih poljanah.

Poroča se, da je zdaj veliko več nesreč pri raznih strojih kakor bilo pred vojno, kajti ženske med delom mislijo na može na bojnem polju in tako pozabijo na nevarnost, ki jim preti od strojev.

Nekatere tovarne podpirajo svoje žrtve; nekatere jim dajejo enako plačo, kakršno so imele, ko so delale.

Kdor hoče zmagati, se mora bojevati.

Če je delavec sram, da je delavec, si ne bo nikdar zboljšal položaja.

Kar je za vojaka bojišče, je za državljana volišče. Le da mora vojak tako, kakor ukazujejo drugi, volilee ima pa svobodno prepričanje.

Kaj je svoboda?

Svoboda je krasen ideal. Vsak človek si je želi — zavedno ali nezavedno. Vsi pesniki pojo o njej. Vsi političarji jo obljubujejo. Največ pa govorijo o njej frazerji, ki opajajo z besedami sami sebe in mislijo, da narkotizira prazen zvok tudi vse poslušalce.

Svoboda je bleščeča zvezda na obzorju človeštva. Ali kljub zvezdam živi človek na zemlji in ne more odfrtoti nikamor z nje. Če se čez milijone in milijone let zemlja zopet združi s solncem, se vrne tja tudi naš prah; ali dokler romamo v človeški podobi po tej "solzni dolini", ostanemo hoče noče morajo njeni prebivalci.

Kde je naša svoboda? Svet je neskončen. Neskončen! Enkrat bi ga rad preletel! Vsaj do Sirija ali pa vsaj do Marja bi rad prišel, da bi vsaj površno videl, kakšna bitja so tam in kakšno je tam življenje.

Brezplodno hrepenenje... Če si dober skakalec, skočiš dva metra visoko, pa hitro nazaj na to zemeljsko skorjo. Kje je človekova svoboda?

Priroda nam je začrtala meje, ki jih ne preskokojo za nobeno ceno.

Ali če se moram uklanjati prirodi, nočem biti še suženj ljudi. To je svoboda, ki jo more človek zahtevati na zemlji.

Ne da ne bi človek služil človeku. Oče in mati morata služiti otroku, ki sta mu dala življenje, ker bi poginil brez tuje službe. Drugi ljudje morajo izdelavati sto reči, ki jih potrebujem, pa jih ne morem izdelati sam, ker imam samo eno glavo in dvoje rok. Vsi nešteti rodovi, ki so živeli pred nami, nam morajo služiti z znanjem, nabranim iz svojih izkušenj, da nam ni treba začnati tam, kjer so začeli prvi divjaki.

Ali človeška služba bodi vzajemna: Vsak za vse, ne pa vsi za enega, on pa za nikogar ne.

Taka služba je častna, medtem ko suženstvo ponižuje. Tako delo, namenjeno vsemu človeštvu, od katerega človek zopet vse dobi, za svoje potrebe, napravi iz vse človeške družbe eno rodino, v ka-

Pomanjkanje papirja v Nemčiji.

Vsled pomanjkanja papirja je moralo na Nemskem več manjših časopisov prenehati izhajati, med tem so morali pa drugi, večji časopisi znižati število svojih strani.

Vojna še sedem mesecev.

Iz Pariza poroča: H. G. Wells, pisatelj, ki se je ravnokar vrnil s francoske in italijanske fronte, pravi, da prične Nemcem šele v novembru trda presti, konec vojne bo pa v sedmih mesecih. To je pripisovalno dejstvo, da je nemška tehnika in organizacija nad vse popolna. Dalje pa pravi, da lahko Italija, ako hoče, Trst v dveh tednih vzame, kajti avstrijska armada na gorški fronti je zelo slaba, medtem ko lahko Italijani s stotisoči razpolagajo. Čudno, zakaj Italija "noče".

Ženske v Rusiji študirajo.

Naučno ministrstvo je naznanilo, da je bilo na ruskih visokih šolah preteklo šolsko leto trideset tisoč žensk.

Črne liste.

Iz Londona se poroča, da je angleški kralj podpisal proklamacijo, s katero poziva vlada angleške državljan, da naznanijo, ako imajo posestva ali kakšne druge interese v deželah, ki so v vojni z Anglijo.

Konfiscirano zlato.

Nemška brzojavna agencija naznaja, da je prišel v Berlin neki rimskokatoliški duhovnik, ameriški državljan, ki je izjavil, da je videl, ko so Angličje vzeli potnikom na parniku "Frederick VIII." za \$10,000 zlatega denarja ter jim dali zanj papirnat denar. — Tisti, katerim je bil zlati denar odvzet, se doslej niso nikjer oglašili; torej se ne ve, koliko je resnice na tej vesti. Ampak da je nemogoča, se ne more trditi. V vojni je postalo marsikaj mogoče.

Leta 1915 je znašal izvoz žice (največ bodeče) iz Zedinjenih držav v Evropo 25,830,628 dolarjev. Leta 1914 je znašala vrednost tega izvoza 8,568,589 dolarjev. Tudi to je bil blagoslov vojne.

Zeppelinli so zgoreli.

Kodanski "Politiken" poroča, da je neki potnik, ki je prišel iz Nemčije, povedal, da so v aerodromu v Frankfurtu zgoreli štirje Zeppelinli, ki so bili opremljeni z vsem potrebnim za polet nad London.

Nekaj milijonov ljudskega denarja je šlo v dim.

VOLILNA AGITACIJA NA ZAPADU.

Meseca oktobra priredi slovenska sekcija J. S. Z. agitacijsko turo po zapadu.

Shodi bodo po naslednjih krajih:

V nedeljo 1. oktobra
v Jenny Lind, Ark.

V torek, 3. oktobra
v Carona, Kans.

V sredo, 4. oktobra
kraj še nedoločen.

V četrtek, 5. oktobra
kraj še nedoločen.

V nedeljo, 8. oktobra
Pueblo, Colo.

V torek, 10. oktobra
Rock Springs, Wyo.

V četrtek, 12. oktobra
Sublet, Wyo.

V soboto, 14. oktobra
Murray, Utah.

V torek, 17. oktobra
Red Lodge, Mont.

V sredo, 18. oktobra
Klein, Mont.

Na vseh teh shodih govori so-drug Etbina Kristan.

Pozivamo sodruge v omenjenih krajih, naj razvijejo čim marljivejšo agitacijo, da bodo shodi dobro obiskani in da prinesejo zaželjeni uspeh.

Le kratek čas imamo še do jenskih volitev in treba je napeti vse sile, da se pokaže v tem boju delavska moč in da dobi delavski razred boljše zastopstvo v raznih zakonodajnih zbornicah kakor doslej.

Na delo, sodrugi! Kakršen bo boj, taka bo zmaga.

Glavno tajništvo poziva klube, ki prirede shode, naj poskrbe za agitacijo. Čas je prekratek, da bi bilo mogoče iz centralne poskrbeti letake, vabila in podobne reči. Prizadeti klubi naj torej to poskrbe v svojem delokrogu.

Začetkom oktobra izide

Ameriški Družinski Koledar

ZA LETO 1917

Koledar, ki se je zadnji dve leti splošno priljubil slovenskemu čitateljstvu v Ameriki, bo tudi letos skrbno urejen, da čimbolj ustreže našemu delavstvu in občinstvu sploh. Imel bo raznovrstno gradivo: Poučno, zabavno, statistično, šaljivo in splošno zanimivo. Vsi naši stari sotrudniki so tudi letos prispevali s svojim peresom. Med njimi srečajo naši čitatelji zopet Etbina Kristana z raznimi prispevki; Ivan Molek je med drugim spisal šaljivo igro v enem dejanju, ki bo zlasti diletantskim odrom dobro došla; Jože Zavrtnik st. ima zanimivo razpravo; Jože Ambrožič nam je dal novo povest; Frank Petrič se je oglašil. Razum teh ima koledar spise drugojezičnih pisateljev, prirodoslovne, astronomske, socialne in druge črtice. Seveda tudi letni pregled ne izostane.

Natančno vsebino objavimo, ko pride koledar iz tiska. Skoraj odveč nam je naglašati, da bo koledar tudi

bogato ilustriran.

Tudi seznam slik objavimo z literarno vsebino vred na tem mestu, ko bo koledar dotiskan.

Koledar bo trdo vezan.

Znano je, da se je papir nezasišano podražil. Tudi cene drugih tiskarskih potrebščin so močno poskočile. To je zadelo celo bogate časopise po Ameriki, tako da so podvojili naročnino. Vlada sicer preiskuje razloge podražitve, ampak vsa ta preiskava praktično nič ne pomaga. Draginja ostaja. Tudi mi se ne moremo izogniti temu udarcu. Cene na tiskarskem trgu določajo tudi ceno naše izdaje.

Letošnji koledar

velja vezan 50c

V tem je všteta tudi naročnina za vse Zedinjene države. Ker moramo naklado določiti po naročilih, naj ga vsakdo, kdor ga želi,

takož naroči.

Vsakemu slovenskemu delavcu bo pozneje žal, če ostane brez njega. Ne odlašajte torej naročila, da ne pridete med tiste, za katere bo premalo koledarjev.

Naročila sprejema

PROLETAREC.

4008 W. 31st St.

Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSJ KI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi kvartalov je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Juwel.

— socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je poslati predsedniku družbe Ivan Molek, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

SAMOSTOJNA POLITIKA DELAVSTVA.

Polagoma priznavajo tudi nasprotniki, da je delavstvu potrebna organizacija. Kar je tako očitno, da se ne more skriti nobenemu količniku normalnemu očesu, se je dalo zatajevati nekaj časa, ne pa za večnost: Med življenjem posedujočih in neposedajočih razredov je kričeca razlika. Včasih ni bilo treba govoriti o tem, ker so delavci sami kolikor mogoče skrivali svojo bedo. Bilo jih je sram lakote, raztrganosti, smradnega stanovanja in nesnage. Če ni bilo drugače, so vtopili svoje gorje v žganju, ne misleči in ne vedoči, da ga s tem le povečavajo. Da bi bila zoper njih trpljenje mogoča kakšna pomoč, jim ni bilo znano. Kajti videli so razmere, kakršne so bile, pa se jim je zdelo, da mora biti tako in da ne more biti drugače. Iz tega se je porodilo nekaj, kar je bilo podobno zadovoljnosti: resnična zadovoljnost pa to ni bila in ni mogla biti. Topa vdanost v navidezno neizpremenljivo usodo, izvirajoča iz nepoznavanja razmer in nezaupanja v svojo moč je uklepala proletarijat močnejše kakor železne verige. Gospodujoči sloji pa so bili s tem popolnoma zadovoljni.

To se je izpremenilo, ko je socializem zdrnil delavstvo in mu pokazal, da niso razmere, v katerih živi, predpisane od nobenega božanstva, ampak da ima človek moč do njih in da jih lahko nadomesti z drugimi. To delo prebujenja se ni dalo izvršiti igraje: na eni strani je bila otoplost ljudstva prevelika, na drugi pa je bil cilj, ki je kazal novi nauk, presijalen, prebleščeč. Vladajoči sloji so pogreznili množice v tako nevednost, da so se zdale njih za nemarjenemu razumu najenostavnejše resnice pretežke. Ali socialna demokracija je premagala tudi te ovire, in polagoma so začeli moderni sužnji spoznavati, da imajo pravice do življenja, katerih pa ne morejo pričakovati od nobene milosti in nobene dobrote. Začeli so se organizirati, da si ustvarijo moč in sposobnost za boj.

Odgovor vladajočih je bilo kruto preganjanje. Delavsko gibanje se je smatralo za puntarsko. Kakor na vojni se je zdelo mogoteem vsako nasilstvo dovoljeno. Vsaka slika je veljala za rebelstvo. Delavci so postali "notranji sovražnik". Vsa sredstva, s katerimi razpolaga kapitalistična država, so morala pomagati za zatiranje "družabne nevarnosti". In ko ni mogla najkručejsa uporaba zakona ugonobiti naraščajočega gibanja, so postavili socialiste izven zakona. V Nemčiji so napravili posebno postavo proti socializmu, v Avstriji so razglasili izjemno stanje.

Ali tudi to ni dovolj zaleglo. Skoraj bi se lahko trdilo, da je preganjanje socialni demokraciji tem več koristilo, čim okrutnejše je bilo. In ko je fiasko vsega uničevanja pokazal brezupneost sile, so vladajoči sloji oznanili novo vero: Delavci imajo pravico, da iščejo pomoči, imajo prav, če se organizirajo, ali svoje organizacije morajo postaviti na podlago obstoječe družbe in ne smejo pridigati razrednega boja. Kajti da se delavcem v primeri z drugimi sloji slabo godi, je resnica:

zato se jim ne sme prepovedati stremeljenje po zboljšanju.

Tedaj je bilo treba le še enega koraka: Da ustanove gospodujoči sami organizacije za delavce. Tudi to korak se je storil. Nastale so "delavske" organizacije na verski in narodni podlagi.

Ali "vera" in "narodnost" sta le pretežki za nekaj drugega, kar se ne sme glasno povedati; brniti in odvrnati delavstvo od razrednega boja, brez katerega je vsaka resnična rešitev delavstva nemogoča. Take organizacije hočejo biti strokovne; od politike pa imajo biti ločene, ali pa se imajo uvrstiti v obstoječe meščanske stranke.

Za kratkovidne ljudi je taka vaba mikavna. Čemu naj bi delavci trčili čes s politiko, če si brez nje lahko pomagajo? Naj se z njo ukvarjajo drugi, ki imajo za njo časa dovolj; saj so delavci zadovoljni, če dosežejo gospodarske uspehe, in zato bodo menda zadostovale tiste "strokovne organizacije".

Zavednemu delavstvu, ki se ne zadovoljuje z zavestjo, da ima premalo plače in preveč napora, ampak ki pozna tudi vzroke svojega položaja, se seveda ne bo moglo s takimi sladkimi besedami dopovedati, da je pametno, prepuščati izkoriščevalcem skrb za izkoriščane. Zavedeni delavci bo na političnem polju iskali neodvisnost, ker ve, da se gospodarska vprašanja ne dajo ločiti od političnih in da si je kapitalizem ravno s politiko utrdil svojo moč.

Politika ni nič drugega kakor zastopanje svojih interesov. In če so interesi delavstva različni od kapitalističnih interesov, tedaj ni mogoče zastopati obojih po enem kopitu. Vse meščanske stranke, pa naj slone na narodni ali cerkveni ali pa kakšni drugi podlagi, hočejo ohraniti in ohraniti sedanjí družabni red. V njem pa ni rešitve za delavstvo. Kajti to je razumnim delavcem že davno znano, da si morejo v družbi, ki je zgrajena na kapitalizmu, v najboljsem slučaju nekoliko olajšati bremena, nikakor pa ne morejo uiti izkoriščanju. Tudi če bi mogle narodne ali verske "strokovne" organizacije v posameznih slučajih pridobiti svojim članom kakšno zboljšanje, n. pr. kakšno povišanje mezd, bi bil ta uspeh nezadosten, dokler je zakonodajstvo v rokah delavskih nasprotnikov. Zakaj to, kar si je delavec v tovarni pridobil, mu zakonodajstvo s politiko dvakrat in trikrat lahko vzame.

Za delavce je samostojna politika najvažnejša potreba že v sedanjí družbi, še bolj pa za premaganje te družbe. Ako pripada delavci stranki, v kateri sede agenci, tedaj ne more pričakovati, da bodo njemu na ljubo opustili visoke agrarne carine, ki mu podražujejo kruh in meso. Gospodje ga vabijo v svojo stranko le zato, da jih ne bi motil, kadar delajo zakone za svoje profite na njegov račun. Enako je, če je v stranki, v kateri odločajo industrijski delodajalci. Tudi oni ne bodo sami sebi rezali v živo; če bo treba sklepati recimo o skrajšanju delovnega časa ali o odpravi nočnega dela, bodo gotovo bolj mislili na svoj profit, kakor na interese delavcev.

Fraze o skupni politiki so limanice. V stranki, ki ni njegova, ne bo mogel delavec nikdar uveljaviti svojih zahtev. Zato potrebuje lastno stranko, in če je to egoizem, je zdrav egoizem. Tudi kapitalisti ne snujejo svojih strank za to, da bi v njih zastopali interese drugih in izdajali svoje koristi. Vsako strankarstvo je egoistično, in ravno zato, ker zastopajo vsi drugi politične svoje interese, jih mora tudi delavstvo politično zastopati, in sicer kot delavstvo, torej v delavski politični stranki.

Petindvajset delavcev se je u-bilo oziroma je utonilo, ko se je porušil ogromni most čez reko St. Lawrence pri Quebecu v Kanadi. Nesreča se je zgodila, ker se je zrušil srednji železni obok, ki je tehtal 5.000 ton. Delavci niso dobili nobenega svarila in niso imeli najmanjših priložnosti, da bi bili rešili življenje. Seveda bodo dokazovali, da je bila nesreča neizogibna; saj so žrtve delavske. Miljonarji se niso mogli ponesrečiti, ker ne opravljajo takega dela.

Čimbolj se debeli kapitalistova močnja, tembolj se kreči delavčev želodec.

Napredek in reakcija.

Napredek je geslo modernega časa. Pomenja nekaj višjega boljšega nego je bilo dosedanje. Podiramo in rušimo stare podlage, zidamo nove ali pa dajemo starim vsaj nove oblike, ki morajo bolje odgovarjati izpremenjenim razmeram — to je pogoj napredku.

Vse je polagoma nastalo in se razvilo iz nepopolnega v popolnejše. Kakor za naravo v širjem pomenu besede, tako velja razvijanje in spopolnjevanje tudi za človeka in njegovo življenje. Kako daleč smo prišli v svojem razvoju, to nam pove omika ali kultura, ki je torej merilo razvoja za določeno dobo. Omika nam pa ne naznanja samo vogelnega kamna ali mejnika, do katerega smo dospeli na svojem potu, marveč nam tudi kaže pot samo, kako smo hodili. Razvoj se ne vrši vedno v ravni črti, ampak v valoviti: dvigamo se in zopet padamo, napredujemo in spet nazadujemo. Napredek in nazadovanje ali reakcija spremlja razvoj. Časih je eden močnejši, časih drugi, zdaj zopet bolj počasi. Napredek pospešuje, reakcija zadržuje stopinjo, da ostajamo pri starem, pri prejšnjem.

Vse, s čimer si je človek boljšal in si boljša svoje gnotno in duševno stanje, stvarja njegov napredek; kar pa je človeka oviralo in ga ovira s spopolnjevanju njegovega položaja, to je reakcija. Od prvotnih življenskih oblik, v katerih se je gibal prvi človek, pa do oznajdbe poljedelstva, obrtnosti in trgovine — to je naš gnotni napredek; na drugi strani pa imenujemo duševni napredek vse pridobitve na umu, čutu in volji: v verstvu in etiki, v znanosti in umetnosti.

Ni pa gladka pot, po kateri je moralo hoditi in hodi človeštvo v svojem razvoju. Gnotni in duševni napredek se prekinja in ovira, da zastajamo in ostajamo na enaki stopinji ali celo nazadujemo, da padamo nazaj, odkoder smo se bili s trudom vzdignili. Nastopa reakcija kot zvesta spremljevalka napredka, ki jo povzročujejo naravne sile, ali pa mečejo napredku polena pod noge človeška nezavednost, zloba in sebičnost.

Po tem splošnem razpravljanju se vprašamo naravnost: Kaj je za nas danes napredek in naprednost, kaj reakcija?

Kar nam je človeški duh po svojih najboljših zastopnikih ustvaril resničnega, dobrega in lepega, s čimer nam je olajšal in oslajšal življenje, razgaljal oblake zmot in predsodkov, nas zopet privedel za nekoliko korakov bliže resnici in pripomogel večjim skupinam do pravice z vsem tem se ponasamo kot z dragocenimi pridobitvami moderne kulture. To je naš napredek — moderna kultura. Naprednost priznava moderno kulturo in se hoče z njo okoristiti in jo izrabiti. Po tem znaku spoznamo naprednost in naprednega človeka. Reakcija ne priznava moderne kulture, njenih znanstvenih zahtev, njenih verskih in umetniških stremeljenj. Ne naprej, ampak nazaj je njeno geslo. Moderna kultura poskuša z velikim uspehom zagospodovati naravnih silam, pritegniti jih v svojo službo, omejit ali urediti njih reakcijo. Teže pa je biti kos reakciji, pojavljajoči se v človeški zaslepljenosti, zlobi in sebičnosti. Tu se nam kaže napredek moderne kulture le kot delen.

Na polju gnotne kulture: v poljedelstvu, obrtnosti in trgovini opazamo velikanski napredek, ki je čisto preduragal gospodarstvo in način z znanosti. Pri tem pa vidimo, da služi napredek moderne kulture večinoma malim skupinam, skupnost ali celota ni deležna sadov moderne kulture ali pa ji prinašajo ti sadovi škodo, stok in jok, prokletstvo in poniževanje. V tem slučaju tiče neke napake, ki je je treba iskati, najti in popraviti. Vzrok napake bo v načelih ali temeljih, v principu ali pa v načinu, metodi.

Moderni napredek je v prvi vrsti umski. Vzporedno z njim bi se moralo razvijati in napredovati človeštvo tudi po čutu in volji. To bi bil harmonični napredek. Tega ni, zato se kažejo za skupnost neugodne posledice enostranskega umskega napredovanja. Kje iskati vzroka tej enostranosti? Vzrok je v načelu, grešilo se je in se še greši načeloma.

Nekatero vidijo bistvo človeka, temelj njegove prirojenosti v razumu in njegovo nalogo glavno v umski izobrazbi. Um in umska izobrazba v prvi vrsti osrečita človeštvo, razum je vodilna, gibna sila našega delovanja. V tem precejševanju razuma tiče vzrok našega enostranskega napredka. Enostransko se upošteva um na škodo čuta in volje. Človek ni samo umsko in pred vsem umsko bitje; poleg uma imamo tudi čut in voljo. Izkušnost nam dokazuje, da sta ravno čut in volja vodilna, gibna sila vsega na-

šega dejanja in nehanja. Kaj nas nagiblje k čutnom drugega nego čut in volja? Ali niso to različni nagoni, ali ni to navada, ali posnemanje ali niso to druge neumske sile, ki nas dovajajo k dejanjem? Tudi tam, kjer imamo jasen namen, smotrenost; poslednja gibna sila, ki vodi do odločitve, ni umska, pa naj si boče namen še tako določen, in jasen, marveč to so čuti in volja. Simpatija in antipatija, razpoloženje, žalost in veselje, skrb in strah, ljubezen in sovraštvo, želje in kopnenje: to so navadno nagibi našega ravnanja. Malo bo tako razvitih ljudi, če sploh so, ki bi se pri vsem svojem dejanju in nehanju dali voditi le razumu, golemu razumu. Če bi bil razum vodilna sila našega delovanja, potem ne bi bilo toliko zmot, potem bi se ne mogle pojavljati take ovire in zapreke dokazanim znanstvenim resnicam, potem ne bi bilo toliko reakcije! In kaj vidimo? Ravno nasprotno: od najstarejših časov pa do današnjega dne nasprotuje človek napredku iz zaslepljenosti, zlobe in sebičnosti. Ne vodi ga razum, vodijo in vladajo ga različni čuti in raznovrstne želje. In kaj nas pravzaprav nagiblje, da umsko delujemo? Ali ni to želja, ali ni to koprimo po spoznavanju — in to kopnenje je nagib umskemu delu. Človek bi si rad opomogel in izboljšal svoje stanje, kolikor mogoče, zato se trudi in dela, misli in ugiblje, računa in špekulira. Želja in volja rodita misel in delanje. Nagib telesnega in duševnega, čisto umskega dela ne tiče v razumu, ampak v drugi sili naše prirojenosti.

Čut in volja igrata jako važno, naravnost odločilno vlogo v našem življenju. Zato je treba, da jih negujemo vzporedno z razumom. Človek je družabno bitje. V tej človeški prirojenosti imamo navodilo za svoje delo. Z gojenjem čuta družebnosti in volje, značaja omejimo človeško reakcijo kakor z razumom stavimo meje reakciji naravnih sil. Napredek bo lažji, hitrejši in splošnejši, ker ne bo služil enostranski samo posameznim skupinam, ampak celoti. Gnotni in duševni napredek postane last ne samo izvoljenec, marveč vsega človeštva. Z razvojem uma, čuta in volje omogočimo socialni napredek. Socialni napredek pomenja prepoved človeštva.

Na Grškem se nadaljujejo čudne homatije. Kolikor je mogoče spoznati po raznih vesteh, se gospodu kralju nič kaj dobro ne godi in zadnja poročila je govore o revoluciji, ki se je na Kreti pričela, in se zlasti po severnih krajih razširja. Novi ministrski predsednik Kalogeropoulos je dejal, da ohrani Grška zaveznikom prijazno neutralnost. Ali to ne zadostuje radikaleem, ki imajo, kakor se zdi, večino za seboj. Kralju očitajo, da prikriva z nevtralnostjo le svoje nemško mišljenje. Kalogeropoulos ga pač zagovarja. Dejal je:

"Nič ni bolj krivično, kakor očitanje, da je kralj nemškega mišljenja. On je progreški in nič drugega kakor progreški. On je zadnji na Grškem, ki bi se dal obvladati s kakšnim predsodkom ali pa s kakšnim vsiljenim mnenjem."

S temi izjavami se revolucionarji ne zadovoljujejo. Oni zahtevajo vojno na strani zaveznikov. Nemei so odpeljali oddelke grškega vojaštva, ki jim je padel v roke, na Nemško. V Kavali so Bolgari vjeli drug oddelke, in Grki vprašujejo, kako dolgo bodo še trpeli, da se Nemei in Bolgari bojujejo proti njim; sami pa si dajo le zajemati mesta in vojaštvo brez boja.

Kreta je šla tako daleč, da je razglasila svojo neodvisnost. Bivši ministrski predsednik Venizelos, vodja zavezniške stranke, je sam doma s Krete, ki se je celo večnost bojevala za združitev z Grško. Njen razglas neodvisnosti se torej ne more resno smatrati za odpad od Grške, pač pa za odpad od kralja. Sploh dobiva vse revolucionarno gibanje bojinbolj protidinastičen značaj in s tem nekaj simpatičnega, tudi če se človek ne navdušuje za njegovo vojno agitacijo. Konstantin čuti nevarnost in se je v svoji palači obdal s 6000 vojakov. Grške reči se lahko prav zanimivo razvijejo.

Uprava Nikolajevske železnice, ki teče med Petrogradom in Moskvo, je naznanila, da ima zaposlenih 438 žensk, od katerih jih 221 opravlja navadna težka dela, 69 jih čisti, okoli 70 je pa sprevodnic.

Torej tudi svjata Rosija! Vojna je neprizanesljiva. Ženske na vseučiliščih, ženske na železnicah, ženske na polju, ženske v tovarnah. Kako dolgo bo še mogočiti zaklepati ženskam vrata politike!

IZ AZIJSKE TURČIJE.

Ameriška vlada je dobila poročilo, da vladajo v Sirijo sile žalostne razmere in da ljudstvo dobesedno umira od lakote.

Amerika ima, kakor smo že ti-sočkrat slišali, dobro sree, in bi tudi Sireem rada pomagala. Vsem bi rada pomagala, in to ji dela toliko skrbi, da pozabi ob njih redno na svoje lastno ljudstvo.

Pomoč za Siree je naletela na težave; ker je Sirija del Turčije, so jo zavezniški blokiral. Turčija sama, ki se je začetkom spirala, je dovolila dovoz hrane v deželo. Sedaj je vlada v Washingtonu naprosila zaveznike, da omogočijo oni uvoz živil.

Kako rse zdi, mora biti položaj v Siriji res obupen. Londonske "Times" imajo o tem poročilo iz peresa neke Američanke, ki je živela tam in je sedaj prišla v Anglijo. Njeno poročilo pripoveduje:

"Levanta strada, to je dobesedna resnica. Mi, družba petih Amerikancev in enega Grka, smo zapustili Sirijo pred dvema mesecema. Prepotovali smo malone vse dežele, ki so v vojno zaplete, tudi štiri centralne države, in smo videli marsikaj, kar bi rajši takoj pozabili kakor pa si zapomnili. Ali kar smo videli v teh deželah, se nikakor ne da primerjati z razmerami v azijski Turčiji.

Ko je Cumberbatch, angleški konzul v Bejrutu, opozoril angleške državljane, da naj zapuste deželo, so se mu mnogi smejali, češ, da je vzbujal nepotreben strah.

"Cumberbatch je svaril ljudi, dokler ni moral vsled vojne zapustiti svoje mesto, in jih je pozival, da naj takoj odidejo iz Sirije. Ko j odšel, je njegove posle prevzel ameriški generalni konzul, ki je spravi in zapečatil angleške konzularske arhive. Ameriški konzul ni imel velike moči, kajti Turki so videli, da nima za seboj orožene sile; zato so pečate odstranili in arhive zaplenili.

Ljudstvo je bilo od dne do dne bolj razburjeno. Turške oblasti so vsak dan aretirale veliko število članov premožnih hin uglednih sirskih družin. Vse so aretirali, ki so bili prej v kakršnikoli zvezi z angleškim ali francoskim konzulatom, češ da so simpatizirajo z Angleži oziroma Francozi.

Njihovim aretacijam je sledilo vojno sodišče in smrt. Ljudi, katerim smo bili najbolj prijatelji, in smo smatrali za najboljše prijatelje, smo smatrali za najboljše, kar smo jih poznali v Siriji, so masakrirali in pomorili; veliko jih je pa izginilo, da nismo vedeli kdaj. Po ulicah v Bejrutu je bilo videti na vsakem kraju vi-seti po več ljudi.

Grožen stra hje pritiskal na vso deželo. Človek ni zaupal svojemur najboljšemu prijatelju. Ogibali so se drug drugega. Te razmere so se pričele koncem leta 1916.

Iz dežele so izginili vsi pridniki, vsled česar je prišlo primanj-kovati hrane, cene so bile desetkrat ali še večkrat višje kakor prej. Ljudje so dobesedno cepali na cestah od gladi.

V Lisabonu je bila taka lakota, da se je dognalo, da so tam res ljudje, jedli človeško meso, samo da so si utešili nepopisno lakoto in se za silo vzdržati pri življenju.

Neki duhovnik iz gorske vasi je prišel v mesto in prosil može, da so šli z njim in mu pomagali sežigati in pokopavati mrtve, ki so pomrli vsled lakote.

Ko smo se peljali iz te nesrečne dežele, smo videli ob cestah in železnicah ležati mrličje, ki so povzročali grozen smrad, ker ni bilo ljudi, da bi jih bili pokopali, oblasti pa tudi ne ukreduje ničesar v tem oziru.

Sodeč po te jповosti Američanske mora biti Sirija druga Armenija. Človek, ki je zasledoval to vojno z njenimi grozotami, je že mislil, da je spoznal vse, kar more umno bitje storiti krutega in grdega. In vendar prihajajo novi dnevi in prinašajo nove strahote. Vojne pa še ni konec in je, kakor kaže, tudi še kmalu ne bo konec. Na kaj naj bodo človeški živi še pripravljeni?

Vsakemu čitatelju ngaja Proletarčeva majska številka. Mi bi dali svojim naročnikom vsako številko tako, kakršna je majska, če bi se za vse leto naročilo toliko odjemalcev kolikor za majsko izdajo.

DELAVCI! Oktober je tukaj. Veste li, kaj to pomeni?

Oktober je ZADNJI MESEC pred letošnjimi nacionalnimi

VOLITVAMI

Sedaj ni več vsak teden, ampak

vsak dan dragocen

Vsak socialist mora žeteti, da doseže njegova stranka čim večji uspeh.

Vsak socialist ve, da bomo prihodnja leta tem bolje napredovali in dosežemo delavci tem več uspehov, čim več bo v razih zakonodajnih zastopih

socialističnih zastopnikov.

Vsak socialist ve, da bi se prenehalo krivično preganjanje delavcev zlasti ob časih strajka povsod, kjer bi imeli

socialistične uradnike.

socialistične pravdnike.

socialistične sodnike.

socialistične šerife.

Nikjer se ne bi bilo treba bati, da se bo zlorabljala milica zoper delavce, ki se na pošten način bojujejo za svoje pravice, kjer bi bil

socialist guverner.

Dobili bi zakone, ki bi onemogočili brutalno izkoriščanje delavcev, zakone, ki bi zagotovili delavstvu krajši delovni čas in postene minimalne plače, zakone, ki bi dali delavcem resnično varnost v tovarnah, delavnicah, jamah, na železnicah in pri delu sploh, zakone, ki bi onemogočili napade na unije in njihov blaginje, kjerkoli bi odločevali

socialisti v skrbnici.

Da se doseže uspeh, je sedaj potreba

agitacija od moža do moža.

Vsak zaveden delavec mora sedaj biti

agitor

za kandidate socialistične stranke, ki je edina stranka delavstva v Ameriki.

Platforma socialistične stranke za leto 1916.

KAKOR JE BILA SPREJETA NA SPLOŠNEM GLASOVANJU.

Socialistična stranka v Ameriki je imela na splošnem glasovanju platformo, izdelano od narodnega izvrševalnega odbora, in glasovanje je končano.

Platforma stranke je dokument, ki ga mora poznati vsak član stranke in ki daje smer akcijam vseh strankinih organizacij in določa taktiko in načelno nastopanje vseh onih, ki so izvoljeni bodisi v zakonodajne zastope, bodisi v javne urade kot kandidati socialistične stranke.

Platforma, kakor je bila definitivno sprejeta na splošnem glasovanju, se glasi:

UVOD.

Sredi najpvečje krize in najbolj krvavega boja vse zgodovine izraža Socialistična stranka v Ameriki vnovič, da trdno vztraja na načelih mednarodnega bratstva, svetovnega miru in industrijalne demokracije.

Velika vojna, ki je potopila toliko civilizacije in uničila življenje milijonov, je eden naravnih rezultatov kapitalističnega produktivnega sistema.

Socialistična stranka kot politični izraz gospodarskih interesov delavskega razreda poziva ta razred, naj zavzame določeno stališče glede na vprašanje militarizma in vojne in naj spozna priliko, ki mu jo je dala velika vojna, da izsili razoroženje in pospeši stvar industrijalne svobode.

Oborožena sila v rokah vladajočega razreda služi dvojnemu namenu: Da štiti in pospešuje politiko imperializma na zunanji in da siloma utišava protest delavcev proti industrijalni despotiji doma. Imperializem in militarizem sta vrgla Evropo v to svetovno vojno. Zemljepisni in industrijalni položaj Amerike jo je rešil tega poloma. Toda beda Evrope je bila za vladajoči razred Amerike prilika, da je nakupil ogromne dobičke. Posledica tega je preobilica kapitala, ki zahteva politiko imperializma, da štiti in pospešuje zunanje investicije. Odtod prihaja blaznost militarizma, v katero skuša vladajoči razred pognati Zedinjene države na vse načine.

Delavci v Evropi so bili nesposobni, da bi se izognili vojni, ker so že nosili breme militarizma. Delavci v Zedinjenih državah so doslej prosti tega bremena in imajo priliko, da ustanove politiko delavskega razreda in program proti vojni. Oni lahko prisilijo vladu Zedinjenih držav, da izkrci pot za mednarodno gibanje za razoroženje in da se izogne imperialistični politiki, ki zahteva osvojitve Mehike in bi morala, če se izvede, eventualno tudi Zedinjene države vreči v svetovno vojno.

Delavski razred mora spoznati, da ni klie za pripravljavanje proti zunanjemu napadu nič drugega kakor plaš za namene zunanjega imperializma in domačega industrijalnega tiranstva. Razredni boj je mednarodni kakor kapitalizem. Proletariat vsega sveta ima le enega sovražnika, kapitalistični razred, naj bo doma ali pa v tujini. Odkloniti moramo temu sovražniku, da bi izročili njegovim rokam oboroženo silo, bodisi tudi v podobi "Demokratične vojske", kakor so storili delavci v Avstraliji in v Švici.

Zato je socialistična stranka nasprotna militarističnemu pripravljavanju, vsaki dovolitvi mož ali denarja za vojno ali militarizem, dokler je kontrola take sile po politični državi v rokah kapitalističnega razreda. Socialistična stranka zaupa razrednemu boju in poziva delavce v jama in šumah, na železnice in ladjah, v tovarnah in na polju, naj porabijo svojo gospodarsko in industrijalno silo, odklanjajoči kopanje premoga, prevažanje vojakov, dodajanje hrane in drugih potrebščin za vojaške namene in torej vzamejo iz rok vladajočega razreda kontrolo oborožene sile in gospodarske moči, ki je potrebna za zunanje napadanje in za domači industrijalni despotizem.

Delavski razred mora spoznati, da je militarizem največja nevarnost zoper vse napore za pridobitev industrijalne svobode in mora ne glede na strokovno ali politično organizacijo kazati enotno fronto v boju zoper vojno pripravljavanje in militarizem.

Bivstveno je bilo hrepenenje tekmujočih kapitalističnih skupin raznih narodov, da se polaste in dobe pod kontrolo prilike za dobičkonosne tuje investicije in kupčije, kar je povzročilo vojno; in isto hrepenenje goni sedanji organizirani napori, ki hoče tej deželi naložiti ugonabljalno breme militarizma. Vojna za trge ne preneha in mednarodni mir se ne zavaruje, dokler se ne nadomesti kapitalistični produktivni sistem z industrijalno demokracijo.

Kakor so odtorne strahote obsežnih bojišče starega sveta, jih vendar presegajo ničvredne posledice kapitalističnega sistema celo v normalnih časih. Namesto da bi bila organizirana v ta namen, da poskrbi vsem članom družbe izobilje živca, obleke in pristreška in najvišjo dosegljivo svobodo in kulturo, se industrija v sedanjosti organizira in vodi za korist parasitskega razreda. Vse sile vlade in vse naše industrijalne sposobnosti služijo edinemu namenu, da zagotavljajo razmeroma malemu razredu kapitalističnih vlagateljev največji dobiček, ki se more iztlačiti iz dela venomer naraščajočega razreda, katerega edina last so mišice in možgani, ročna in duševna delovna moč.

Strašne posledice tega sistema se opažajo povsod. Delavci so potlačeni in oropani večine tega, kar je potrebno za fizično, duševno in moralno blaginjo. Leto za letom, uničujejo beda in industrijske nezgode več življenj, kakor vse vojske in mornarice sveta.

Da si ohrani privilegije in moč, je v življenjskem interesu posedujočega razreda, medtem ko je v življenjskem interesu delavskega razreda, da se upira zatiranju, da utrdi svoj položaj in da se bojuje za varnost življenja in svobode. Iz tega izvira spor interesov, socialni boj v narodu, ki ne more poznati ne premirja ne kompromisa. Do-

kler poseduje in kontrolira manjšina gospodarsko življenje naroda, mora biti večina zaslužena, beda mora obstojati poleg razdražljive razkošnosti in boj v narodu mora razsajati.

Socialistična stranka ima namen, da napravi kraj tem razmeram z reorganizacijo narodnega življenja na podlagi socializma. Socializem ne odpravi privatne lastnine, temveč jo močno razširi. Mi verujemo, da bi moralo vsako človeško bitje imeti vse reči, ki jih more rabiti za svojo korist, za obogatitev svojega lastnega življenja, ne da bi se povzročila škoda ali nalagalo breme drugemu človeškemu bitju. Socializem priznava privatno last in individualno ravnanje z vsemi rečmi, z orodjem, z gospodarskimi procesi in funkcijami, ki so individualistični po svojem značaju, in zahteva kolektivno last, demokratično kontrolo in upravo vseh onih reči, ki so socialne ali kolektivistične po svojem značaju.

Mislimo, da ne more ta dežela uživati sreče in prosperitete doma in vzdrževati trajnega miru z drugimi narodi, dokler monopolizira kapitalistična oligarhija njeno industrijalno bogastvo. Vtem kakor v vsakem drugem boju se morajo vse posebe, iz časovnega položaja izhajajoče naloge, naj so domače ali zunanje, podvreči višjemu smotru, potrebi take reorganizacije, našega narodnega življenja, ki vzame zemljo, jame, šume, železnice, delavnice, tovarne, vse za naš fizični obstanek potrebne reči iz kremplov industrijskih in finančnih korzarjev in jih izroči varno in trajno v roke ljudstva.

Ako bi ljudje lahko svobodno delali, da bi zadostili svojim željam, ne bi moglo biti v tej deželi nikdar revščine ali neprostoVOLjne nezaposlenosti. Toda ljudje v tej deželi niso svobodni, da bi mogli delati za zadovoljenje svojih želja. Veliko industrijalno prebivalstvo more le tedaj delati, če misli kapitalistični razred, ki poseduje industrijo, da bo lahko z dobičkom prodajal njegove produkte. Potrebe milijonov so podvržene pohlepčnosti malega števila. Položaj je podoben piramidi, ki balancira na svojem vrhu. Pogostoma se piramida prekuene, pa nastane industrijska depresija. Tak polom je bil leta 1907. Če bi bili kapitalistični lastniki imeli voljo, da bi se umaknili, bi se bila industrija v enem dnevu lahko oživila. Toda kapitalistični lastniki nimajo nikdar volje, da bi šli s poti. Njih pohlepnost je prvo, potem pridejo potrebe ljudstva, če pridejo sploh na vrsto. Zato se kupčija izza industrijalne krize l. 1907, ni mogla hitro oživeti. Mr. Taft je bil izvoljen, da bi napravil dobre čase, toda v štirih letih se mu to ni posrečilo. Mr. Wilson je bil izvoljen, da bi napravil dobre čase, toda v štirih letih se mu to ni posrečilo. Mr. Wilson je bil izvoljen, da napravi dobre čase, toda vsi ukrepi, ki jih je zagovarjal, niso imeli najmanjšega vpliva na industrijo. Evropska vojna je prinesla v to deželo ogromna naročila za vojne potrebščine in je ustvarila dobo prosperitete za manjšino. Za ljudske množice je to le prilika, da more trdo delati za golo življenje, kar ni prosperiteta, ampak suženstvo. Z ozirom na baharijo sedanje nacionalne administracije, da je njen, sedaj popolnoma uveljavljen politični program prinesel množicam prosperiteto, upozorjamo na izjavo zveznega zdravstvenega urada, da je 800 dolarjev najnižji dohodek, ki more obvarovati družino fizičnega propadanja vsled nezadostnih življenjskih pogojev, da pa več kakor polovica delavskih družin ne zasluži toliko, da dobiva skoraj tretjina manj kakor 500 dolarjev na leto, in da dobiva ena izmed dvanaestih družin manj kakor 300 dolarjev na leto.

Kapitalistični razred se trudi že mnogo let, da bi obremenil to deželo z večjo vojsko in večjo mornarico. Po večji vojski hrepeni, da bi držal delavski razred Zedinjenih držav v podložnosti. Po večji mornariški koprni, da zavaruje tuje investicije ameriških kapitalistov in da podpre ameriško diplomacijo v njenem naporu, da pridobi tuje trge za ameriške kapitaliste. Evropsko vojno, ki je zmanjšala in trajno zmanjšuje oddaljeno možnost evropskega napada na Zedinjene države, vendar izrabljajo kapitalisti in brezvestni političarji za pretvezo, da širijo strah po deželi, z namenom da bi dosegli velike vojaške institucije. Tako "pripravljanje" dolžimo, da je napačno v načelu, nepotrebno po svojem značaju in nevarno zaradi svoje militaristične tendence.

Zagovarjamo pa tisti način socialnega pripravljavanja, ki se izraža v boljših domovih, v boljših telesih in boljših duhovih, in je enako produktivnejši, kakor potreba nečinkovite obrambe v slučajih vojne.

Socialistična stranka vzdržuje svojo neizpremenljivo stališče o vzrokih moderne vojne in da je edino kooperativni značaj socializma sposoben, da konča vojne, s tem da odpravi vzroke. Vendar izjavljamo, da se tudi v sedanjem kapitalističnem redu lahko izvrše ukrepi za zavarovanje miru, in v ta namen zahtevamo:

Ukrepi za varstvo miru.

1. Da se takoj odpravi vsi zakoni in vse dovolitve za povečanje vojaških in mornariških sil Zedinjenih držav.

2. Da se odvzame predsedniku moč, da more zavesti narod v položaj, iz katerega ni drugega izhoda kakor vojna. Nihče, naj bo njegov uradni položaj kolikor koli visok, ne sme imeti moči, da odloča vprašanje miru ali vojne za narod, ki šteje sto milijonov. Dati enemu možu tako moč, ni ne demokratično ne varno. Doslej izvršuje predsednik tako moč, ko določa zunanjo politiko naroda ter način in tog diplomatičnega obravnavanja z drugimi narodi. Zatorej zahtevamo, da se izroči moč za določanje zunanje politike in diplomatične razprave kongresu in da se izvršuje javno, narodu pa pridržati pravice, da vsak čas lahko z referendum naloži kongresu izpremembo njegove zunanje politike.

3. Da ne napovedo ali začno Zedinjene države nobene vojne brez splošnega glasovanja vsega ljudstva, izvemši namen, da se odbije invazija.

4. Da se takoj odpravi Monroe doktrina, ki je tako nevarna, da priznava celo njeni zagovorniki, da obsega morda edino vojno nevarnost za nas. Monroe doktrina je imela začetkoma namen zavarovati mir Zedinjenih držav. Dasi se je ta doktrina izpremenila, da je iz zaščite postala grožnja, jo vendar kapitalistični razred zagovarja, ker bi naši veliki kapitalisti radi dosegli, da bi bila južna in centralna Amerika njih privatno rezervirano tržišče. Zagovarjamo pospeševanje socialnega, industrijalnega in političnega prijateljstva z vsemi narodi zapadne zemljiske polovice, da se tako približamo svetovni zvezi narodov, nasprotujemo pa Monroe doktrini, ker jemlje iz naših rok mir Amerike in ga izroča varstvu vsakega naroda, ki bi hotel napasti suverenost kateregakoli naroda na zapadu.

5. Naj se nemudoma prizna neodvisnost Filipinskih otokov, ker zahteva to pravičnost napram Filipincem in napram nam samim. Filipinci imajo pravice do avtonomne vlade; mi imamo pravico, da se osvobodimo potrebe stavbe in vzdrževanja mnogoštevilnih dreadnoughtov za njih obrambo v slučaju vojne.

6. Vlada Zedinjenih držav naj skliče kongres vseh nevtralnih narodov, da posreduje med vojskujočimi se silami in skuša ustanoviti takojšen in trajen mir brez vojnih odškodnin in brez nasilnih teritorialnih aneksij, utemeljen na obvezni in prisilni mednarodni pogodbi, ki naj poskrbi za skupno razoroženje na suhem in na morju ter za mednarodni kongres, ki naj ima moč, da izravna vse spore med narodi in ki naj zagotovi svobodo in enakopravnost vsem zatiranim narodom in plemenom.

Delovni program.

Kot splošna sredstva za okrepčanje delavskega razreda v njegovem boju za doseg svojega končnega cilja, kooperativne človeške družbe, in za ojačanje njegove odporne sile proti kapitalističnemu zatiranju priporočamo sledeči program, ki veže nas in naše izvoljene uradnike.

Politične zahteve.

1. Neprikrajšana in enaka volilna pravica za moške in ženske.

2. Takojšnje uveljavljenje takozvanega "Susan B. Anthony amendmenta" v konstituciji Zedinjenih držav, da se zagotovi ženskam volilna pravica pod enakimi pogoji kakor moškim.

3. Uveljavljanje iniciative, referenduma, odpoka in proporcionalnega zastopstva v narodni in lokalni upravi.

4. Odpravi naj se senat in pravica predsednikovega veta.

5. Predsednik in podpredsednik naj se volita z direktnim glasovanjem naroda.

6. Odpravi naj se sedanja omejitev amandiranja ustave, tako da lahko sklepa večina volilcev v deželi ustavne izpremembe.

7. Skliče naj se konvencija za revizijo ustave Zedinjenih držav.

8. Odpravi naj se moč, katero si je prilastilo najvišje sodišče Zedinjenih držav, da nadzoruje ustavnost kongresnega zakonodajstva. Nacionalni zakoni naj se odpravljajo le s kongresnim aktom ali pa s splošnim glasovanjem vsega naroda.

9. Takoj naj se odpravi moč sodišča, da izdaja ustavljanja povelja.

10. Vsi sodniki pri sodiščih Zedinjenih držav naj se volijo na kratek rok.

11. Pravovarstvo naj bo prosto.

12. Vpelje naj se volilna pravica in zastopstvo v kongresu v distriktu Columbia in demokratična oblika municipalne vlade za lokalne zadeve.

13. Demokratična vlada naj se razširi na vse teritorije Zedinjenih držav.

14. Zaščitni naj se svoboda tiska, govora in zborovanja.

15. Povišajo naj se obroki sedanjega dohodninskega davka in korporacijskega davka, razširi naj se davek na dedščine, stopnjevan po vrednosti imetja in po bližnjem ali oddaljenem sorodstvu; dohodki teh davkov naj se porabijo za socializiranje industrije.

16. Pomnože naj se sredstva splošne izobrazbe in zlasti strokovne izobrazbe. Urad za izobrazbo naj se izpremeni v vladni oddelek.

17. Uveljavijo naj se nadaljni ukrepi za varstvo zdravstva in ustanovi naj se neodvisen zdravstveni oddelek.

18. Odpravi naj se monopolna lastnina patentov in nadomesti s kolektivno lastnino; iznajditeljem naj se daje direktna nagrada v obliki premij ali deležev.

Kolektivna lastnina.

1. Kolektivna lastnina in demokratična uprava železnice, brzojava in telefona, ekspresne službe, parobrodni črt in vseh drugih socialnih načinov transporta in prometa ter vseh obsežnih industrij.

2. Brezobdavčna nabava vseh žitnih elevatorjev, klavnice, trgovskih skladišč in drugih razpečevalnih naprav od strani občin, držav ali zvezne vlade, da se reši farmar posredovalniškega odiranja in da se znižajo sedanje visoke cene živil.

3. Razširjanje javne posesti vstevši jame, kamnolome, oljate vire, šume in vodne sile.

4. Ohranitev in odpiranje naravnih virov za rabo in korist vsega ljudstva:

a. Z znanstvenim pogozdovanjem in varstvom lesa;

b. Z napajanjem suhe in osuševanjem močvirne zemlje;

c. Z nabiranjem tekoče vode in izrabljanjem vodnih sil;

d. S tem, da se ustavi sedanje zapravlivo

ohdelovanje sveta in izrabljanje jam in oljnatih virov;

e. Z razvojem cest in vodnih poti.

5. Kolektivna last sveta, kjerkoli je izvedljivo; kjer je taka last neizvedljiva, naj se appropriate po cenitvi letnega dohodka vsega sveta, pridržanega za špekulacije in izkoriščanje.

6. Vso denarno veljavo naj izdaja vlada Zedinjenih držav in ta naj bo zakonito plačilo za vse davke in naklade in za odplačevanje javnih in privatnih dolgov. Vlada naj posoja okrajem in občinam denar na bonde za nominalne obresti, da morejo prevzemati ali ustanavljati javne naprave, nakupovati in vzdrževati pota in ceste in javne šole — da 25 odstotkov ustanovljene vrednosti takih okrajev ali občin. Taki bondi se morajo izplačati v dvajsetih enakih letnih obrokih, in za ta namen od vlade izdana vrednost se mora uničevati postopno, kakor je dolg odplačevan. Vse banke in bančne institucije naj bodo last vlade Zedinjenih držav ali posameznih držav.

7. Vlada naj podpira brezposlene z razširjanjem vseh koristnih javnih del. Vse osebe, zaposlene pri takih delih, naj najema neposredno vlada ob delovniku, ki ne presega osem ur in ob plači, ki ne pade izpod običajne unijske. Vlada naj tudi ustanovi posredovalnice dela; posodi naj državam in občinam brezobrestna posojila za izvršitev javnih del, denarno naj podpira brezposelnostne sklade unij in drugih delavskih organizacij, in stori naj v okvirju svoje oblasti take korake, ki preprečijo razširjanje delavske bede, povzročene od slabega gospodarstva kapitalističnega razreda.

Industrijalne zahteve.

Zaščita človeških virov, zlasti življenja in blaginje delavcev in njih družin:

1. S skrajšanjem delavnika v razmerju z naraščajočo produktivnostjo strojev;

2. Zaščito svobode političnih in gospodarskih organizacij in njih delovanja;

3. Z zagotovitvijo počitka za vsakega delavca, ki ne sme znašati manj kakor poldrug dan na teden.

4. Z uspešnejšim nadzorstvom delavnic, tovarni in jam;

5. S preprečevjo zaposlovanja otrok izpod osemnajst let;

6. S preprečevjo meddržavnega prometa za produkte otroškega dela in vseh nenadzorovanih tovarni in jam.

7. Z določitvijo minimalnih plač.

8. Z odpravo oficijelne dobroteljske in nadomestitvejo z brezplačnim sistemom starostnih pokojnin, s splošnim sistemom državnega zavarovanja za vse njene člane proti nezaposlenosti in invalidnosti in s sistemom obligatoričnega zavarovanja delavcev od strani delodajalcev, ne da bi morali prvi plačevati, ter zavarovanja za slučaj poklenih boleznih, nezgod in smrti.

9. Z uvedbo materinskih penzij

Budimpeštanski "Az Est" poroča sledečo zgodbo: "Andras Nagy, državni uradnik v Segedinu je padel dne 11. avgusta na tla v svoji pisarni. Nezvestnega so zopet spravili k življenju njegovi prijatelji. Uradnik je ves v joku izjavil, da je padel od lakote na tla, kajti on, njegova žena in štirje otroci že nekaj dni niso ničesar jedli. Dela 17 ur na dan in zasluži 150 kron na mesec, toda komaj je to za stanarino in najnujnejše potrebe. Najstarejši otrok je 5 let star, najmlajši osem mesecev. Denarja niso imeli že dva tedna in tri dni družina ničesa ni jedla."

Človek čita posamezno tako epizodo, in zona ga oblije. En tak slučaj. Ali koliko tisoč je malih uradnikov in delavcev, ki zaslužijo tudi le po 150 kron na mesec in imajo tudi ženo in otroke, in morajo tudi drago plačevati stanovanje, in tudi ne morejo kupovati mesa po šest do sedem kron in fižola po 1.20 kron! Kdor bi zbiral vse tragedije posameznikov v sedanjem času, jih ne bi mogel napisati, ker bi prej od groze znozel ali pa umrl.

Rusko ministerstvo za informiranje javnosti namerava na prihodnjem zasedanju predložiti dumski predlog da bi se upeljala splošna prisilna izobrazba v vsej Rusiji. Zastopniki duhovniških krogov temu deloma nasprotujejo. Zahtevajo namreč, da bi se del tistega denarja, ki se namerava porabiti za tako prisilno izobrazbo, dal v roke cerkvenih oblastim, ki bi potem lahko vzdržav svoje šole.

Tudi to je posledica vojne. Za rusko vlado velja, da vtepejo batine marsikaj v glavo, za kar je bila pamet sama prelena. Carjem in hotel izobraženega ljudstva, ker je slutil, da ne bi mogel več dolgo tako brezobzirno ravnati kakor doslej. Ali vled te kulturne zaostlosti manjka sedaj ruski armadi na vseh koncih in krajih častnikov in podčastnikov. To je križ. Ne iz ljubezni do izrazbe torej, ampak iz proklete potrebe je postala prijateljica omike. Da bi pa popri radi dobili denar in šole v svoje kremplje, ni nič čudnega in nič novega, in tudi ni le pri pravoslavni tako.

Najzanesljivejše sredstvo,
da pridobite

VOLILCE

ZA SOCIALISTIČNO STRANKO.

je to, da pridobite "Proletarcu" naročnike. Kdor bo redno čital "Proletarca", bo moral spoznati, da želi sam sebi hudo, če glasuje pri volitvah drugače kakor

SOCIALISTIČNO.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAĐNIKI:

PREDSIEDNIK: Ivan Prostor, 1098 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrič, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Žele, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovski, 20 Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
 2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Crab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 3. nadzornik: Jakob Koejan, 1400 E. 52d St., Cleveland, Ohio.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
 2. porotnik: Frank Bavek, Box 242, Dunlo, Pa.
 3. porotnik: Anton Welly, box 44, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Frank Skufca, 485 2nd St., Conemaugh, Pa.
 Ivan Jager, b. 543 Woodland Ave., Conemaugh, Pa.
 Franc Kos, Conemaugh, Pa.
 Mihael Flek, R. F. D. 4, b. 143-a, Johnstown, Pa.
 Jakob Rupert, b. 238, South Fork, Pa.
 Ivan Hribar, Johnstown, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Ocenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar na se pošilja edino potom Poštne, Expressni, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov na naslov Blas Novak, S. D. P. Z. & Conemaugh Deposit Bank v Conemaugh, Pa.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Conemaugh, Pa.

Krajevnim društvom v upštevek!

Ker se od nekaterih društev pogosto vpošilja v glavni urad površna poročila in površno izpolnjene tiskovine in drugo, s čimer se dela neprilike in delo v gl. uradu, kakor tudi pri društvih; se prosi društvene odbore in članstvo, da vpoštevajo sledeče:

1.) Društva naj vpošiljajo mesečna poročila natančno izpolnjena kakor predpisuje tiskovina vzorec šte. 9.

2.) Mes. poročilo vzorec šte. 9 a je pošiljati glavnemu tajniku, vzorec šte. 9b pa gl. blagajniku.

3.) Mesečnina naj se pošilja vsaj pred preteklim mesecem za tekoči mesec, na naslov gl. tajnika in Conemaugh Deposit Bank.

4.) Mesečna poročila naj se dajeta z dnem društvene seje.

5.) Vsaj društveni odborniki naj (pridneje) zasledujejo glasilo S. D. P. Z., da tako zamorejo dajati članstvu eventualna pojasnila, tako, da ne bode potreba za vsako malenkost dr. odboru pisariti na gl. urad po iste. Isto velja za dodatke, pravilom sprejete na zadnji konvenciji in plačilno lestvico sprejeto po splošnem glasovanju lanskega leta.

6.) Na tiskovinah vzorec šte. 1 "Prošnja" za sprejem, naj se vedno vpiše poleg oddelka tudi razred v katerega želi prosilec stopiti. Na prošnjah za zvišanje pa naj se pripomni, da je stari član in navede njegova cert. številka.

7.) Za nakazovanje porodnih nagrad naj se društva poslužujejo tiskovine vzorec šte. 4.

8.) Potne liste za Zjed. države ni potreba več izdajati.

Razne uradne tiskovine sicer ne odgovarjajo natančno sedanemu poslovanju, a se jih ne bode spreminjalo kolikor jih je v zalogi, ker z sigurnostjo računamo na združitev z eno ali drugo podporno organizacijo — če le mogoče z večimi — ter bodo isti čas spremembe nezogibne. Sedajšnje tiskovine pa niso v toliko napačne, da bi se ne moglo z njimi poslovati še za kakšnega pol leta.

Delo združenja z S. D. P. in P. D. bode skoro dogotovljeno. V temu smislu apeliramo na krajevna društva S. D. P. in P. D. da ugodijo navodilom njihovega glavnega urada v kolikor še niso. V naselbinah kjer se nahajajo krajevna društva obeh organizacij je najboljšje ako se društva sporazumejo, ter vodijo po združenju le eno društvo. V takih slučajih naj društva naznanijo nameravani ukrep že pred združitvijo, da se zamore ob enem rešiti.

V zadnjem času opazujem, da rojaki zopet bolj pridno pristopajo k naši organizaciji, kar znači, da napredujemo v vseh ozirih. Le tako naprej sobratje!

S sobratiskim pozdravom
 Blas Novak, tajnik.

FRANK SAVS, Business Manager.
 Sworn to and subscribed before me this 30th day of September, 1916.

MICHAEL J. O'MALLEY.
 (My commission expires March 8th, 1920.)

Note.—This statement must be made in duplicate and both copies delivered by the publisher to the postmaster, who shall send one copy to the Third Assistant Postmaster General (Division of Classification), Washington, D. C., and retain the other in the files of the post office. The publisher must publish a copy of this statement in the second issue printed next after its filing.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912

of Proletarec, published weekly at 4008 West Thirty-first street, Chicago, Ill., for October, 1916.

State of Illinois, County of Cook, ss.

Before me, a notary public, in and for the state and county aforesaid, personally appeared Frank Sava, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Proletarec and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher, South Slavic Workmen's Publishing Company, 4008 West Thirty-first street, Chicago, Ill.; editor, Etnib Kristan, 2628 South Ridgeway avenue, Chicago, Ill.; managing editor, Etnib Kristan, 2628 South Ridgeway avenue, Chicago, Ill.; business manager, Frank Sava, 4008 West Thirty-first street, Chicago, Ill.

2. That the owners are: (give names and addresses of individual owners, or, if a corporation, give its name and the names and addresses of stockholders owning or holding 1 per cent or more of the total amount of stock.) Slovene Section of South Slavic Socialist Federation—Trustee, Frank Sava, 4008 West Thirty-first street; South Slavic Socialist Federation—Trustee, Frank Petrich, 803 West Madison street; Slovene Local No. 1 of S. S. F.—Trustee, Philip Godina, 2814 South Karlov avenue; Slovene Local No. 5 of S. S. F.—Trustee, Frank Podboy, Box 218, Conemaugh, Pa.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest, direct or indirect, in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the six months preceding the date shown above is (This information is required from daily publications only.)

Usoda vojnih vjetnikov.

Marsikateri vojak na fronti si oddahne, če se konča bitka tako, da ga sovražnik vjame. Zanj osebno je tedaj tudi vojna končana. Ni mu treba več delati dolgih, morehrih pohodov zdaj v solnčni žegi, zdaj v neizprosni dežju; ni se mu treba valjati cele dni in noči in tedne v zakopih in stati do pasu v vodi; končano je stradanje in večna smrtina nevarnost je minila. Pozdravljeno vjetništvo, ki reši človeka vsakovrstnega trpljenja!

Ali — tudi vojno vjetništvo paradiz. Pa naj bi ne bil paradiz, saj nihče ne pričakuje tega! Da bi bilo tam le skromno človeško življenje!

To bi seveda moralo biti. Za to ima mednarodno pravo vsakovrstne določbe. Ali odkar se je pričela vojna, se neprenehoma slišijo tožbe zdaj iz te, zdaj iz one dežele. Posebno mnogo kritike je prihajalo od nemške strani, kjer so dolžili enkrat Ruse, drugič Angleže, da ne ravnaajo z vojnimi vjetniki tako, kakor se spodobi.

Žal, da je treba precej verjeti, kar pripoveduje nemška vlada o tem predmetu. Tudi poročila od drugih strani potrjujejo take tožbe. Ali — vzorne niso razmere niti na Nemškem.

Prav zato, ker se nemška vlada rada vede, kakor da bi bilo pod njeno upravo vse v najlepšem redu in, medtem ko ne pusti dobre dlake na sovražnikih, rada baha s svojo dobroto, humanitarnostjo in kulturo, je značilno, kar — pravijo o razmerah tisti, ki so jih sami okusili. Prav zato, ker je gotovo res, da je v Nemčiji za to in ono boljše poskrbljeno, kakor na primer v Sibiriji, v avstrijskih taborih in po Balkanu, je tako poročilo značilno. Po njem je mogoče soditi; tako imenito se mora "goditi vjetnikom šele tam, kjer so že naravni in gospodarski pogoji slabši kakor tukaj.

"Kuryer Polski" je objavil poročilo svojega dopisnika o Janu Jakuszewskem iz pokrajine Grodno, ki je služil pri 104. ruskem polku.

Jan Jakuszewski je pripovedoval poročevalcu sledeče:

"Bili smo premagani in vjeti. Natlači so nas v železniške voze po 96 do 100. Potem so voze od zunaj zaprli, mi pa smo bili notri stlačeni, kakor goveda, brez zraka, brez hrane, in niti vode nismo dobili, ko nas je vlak peljal v Nemčijo.

Dasi smo se večkrat ustavili in včasih celo prav dolgo stali na kakšni postaji, nam ni bilo dovoljeno zapustiti vozov. V mojem vozu je umrlo dvanajst mož zaradi pomanjkanja zraka. Na neki postaji so teh dvanajst trupel zmetali na voz in jih odpeljali. Na postaji se je zbralo več Nemcev; prosili smo jih vode, toda namesto tega so pljuvali na nas.

Četrty dan smo prišli v Stendal na Saksonskem. Približno eno miljo od mesta je bil priparljen za na stador, ki je bil le prazen ograjen prostor. Dva meseca smo ležali na zemlji; bilo je dobro, da ni bilo slabega vremena. Vsak dan smo dobili nekoliko hrane: — kuhan krompir in slanika po trikrat na dan. Po dveh mesecih smo si z dovoljenjem oblasti postavili barake in dobivali zjutraj črno kavo brez sladkorja, opoldne kos pokvarjena klobase in štiri kuhano krompirje, zvečer pa zopet črno kavo brez sladkorja.

Vsak dan so nas postavili v vrste, tako, da je bilo natančno štiri predi razdalje med enim in drugim. Tedaj smo morali korakati mimo straž, da so nas preštele. Ob ograji so stali stražniki z biči in oskrbniki zdaj tega zdaj onega. Ako je kdo vprašal, zakaj ga je udaril, je dobil porogljiv odgovor, češ da je dobro za njegovo zdravje.

Tudi patroljam je bilo naročeno, naj pretepaajo vjetnike. Ako so koga našli, da je spal, kadar ni bilo dovoljeno, je bil tepen; ako ni kdo prav pozdravil straže, je bil tepen; ako je kdo zbolel, je bil tepen, namesto, da bi mu bili dali zdravniško pomoč.

Toda, to še ni bilo vse. Nemški vojaki so hoteli imeti naše za šalo in zabavo. Zahtevali so, od vjetnikov, da so skakali čez ograjo; ako kdo ni dobro skočil, je bilo smeha, da bi Nemci kmalu popokali. Počenjati smo morali take reči, da so imeli nemški vojaki kratek čas. Dogodilo se je tudi, da je nemški stražnik naščuval divjega psa na vjetnike.

Proti koncu januarja 1915 je prišel v naš tabor mož, v uniformi ruskega stotnika, ki se nam je predstavil kot tovariš-vjetnik. Dejal je prijazno, da naj se razstavimo. Rusi na eno stran, Poljaki in Litvinci pa na drugo. Ko smo to storili, nas je nagovoril najprej v poljskem jeziku, rekoč, da se vodi ta vojna-pravzaprav za Poljsko, našo domovino, da nas hoče Nemčija rešiti izpod ruskega jarma, in da je naša dolžnost stopiti v nemške vrste, in se pridružiti poljskim legijam, ki so organizirane v Avstriji. Potem je govoril še Litvincem, češ, da gre za litvinsko stvar in jih pozval, naj se pridružijo nemški oziroma avstrijski vojski.

Povedali smo mu, da nas prisega veže na rusko armado in da tudi nočemo take Poljske, kakršno bi Nemčija naredila, ako bi nam bilo treba tamtako živeti kakor v teh jetniških taborih. Povedali smo mu, kako se je nam godilo. Par dni potem nas niso več pretepali in čez par tednov so nas preinestili tarnserirali v Heuberg na Badenškem.

Okoli 1.200 so nas tja pripeljali in nas poslali v nedogotovljene barake. Vzeli so naše uniforme ter nam dali navadne jetniške cunje. Od tedaj so nas pošiljali na delo; delati smo morali na cestah in lomiti kamenje. Celó bolni možje so morali delati in vsak stražnik je nosil pri sebi debel bič, katerega se je posluževal ob raznih prilikah. Hrana je bila borna.

V Heubergu sem bil mesec in dvajset dni. Ni sem maral še nadalje prenašati te grozote in trpljenja; zato smo sklenili s tremi tovariši da pobegnemo. Dva izmed teh treh, Keorkow in Mazariane, sta pripadala mojemu polku, tretji, neki Markow, je služil pri 102. infanterijskem polku. Po noči med 22. in 23. majem smo odstranili v naši baraki desko in se plačali po zemlji prikradli na prosto polje. Odstraniti smo morali dve steni bodeče žice, pri tem pa je padel kol na desko, kar je povzročilo hrup; tedaj nas je zapazil stražnik in je ustrelil. Toda dobre noge so nam pomogle, da smo v noči ušli. Pet dni smo hodili, ne da bi bili prišli enkrat pod streho, niti nismo užili kaj razun tega, kar smo imeli v žepih še iz tabora. Bili smo prezečki in smo sklenili, da si napravimo ogenj. Toda plamen nas je izdal in zopet so nas vjeli. Dali so nam nekoliko hrane, nas zopet poslali v Heuberg, od katerega smo bili takrat, ko smo bili vjeti, že 35 milj oddaljeni.

V taboru so nam vzeli vso obleko, ki smo jo imeli na sebi in nas postavili pred cel bataljon vojnih vjetnikov. Ko smo stali pred množico, so nas krepko pretepli z vrvoj. Potem so nas zaprli tri tedne, da smo skoro umirali gladi. Ko so nas izpustili, nisem mogel hoditi vsled slabosti. Poslali so me v bolnico, kjer sem ostal deset dni.

Takoj, ko je zasedel naš "Kru-leči trebuch" v Harrisburgu svoj governerski stolec, je bila izdana postava, da v puklasti Penna. ne državljan ne smejo imeti psov (Človekoljubnost radi draginje menda.) Tedaj se je začel lov. Konstablerji, šerifi in drugi špi-celni so hodili po naselbinah in gonili ljudi v tropah pred sodnike. Slednji so jih kaznovali z 25 dolarji globe in stroške tako, da je narastla svota do 30 dolarjev. Kdor ni mogel plačati, je sedel mesec dni za kazen in par dni za stroške povrh. V raznih slučajih ni bil gospodar niti lastnik psa, ampak je bil ta sosedov, last državljana, in je le ležal pred njegovo hišo; pa plačati je moral vseeno, nobena apelacija ni pomagala nič. Tako je "sfiks" korej-nerje gospod Brumbaeh v Penna.

Kdo ga je neki izvolil za gover-nerja? Delavci ne menda, ker je tudi na prvi mig kapitalistov poslal miličarje proti delavcem v Westinghousu. Proti svojim volilcem ne bi nastopal tako.

Pred volitvijo namreč. Poleg vseh drugih postav, ki več ali manj ugrožajo amerikan-sko svobodo, imamo v Penna. tudi eno, kakršne nima kolikor je meni znano, nobena druga država v ameriški uniji. In ta je za javne ljudske šole takozvana "Bible Law", ki govori: "at least ten verses of the Bible" shall be read in the public schools each day by the teachers. "Ne manj kakor deset vrst", iz katerega sv. pisma, ne pove postava nič. To je odvisno od učitelja in učiteljice. Ako je cela šola polna otrok presbiterijanske ali kakšne druge vere, učitelj pa katoliške, jim bo bral sv. pismo rim. kat. cerkve. Ali pa obratno.

Učitelj ima v tem prosto roko in ne more se zahtevati od njega, da bi bral biblijo druge vere, kakor svoje. Ali je pa lahko orodje te ali one verske sekte, in lahko zlorablja čas, ki bi ga imel porabiti za druge predmete. Učiteljske plače so pri nas sramotno nizke in se tudi zvišati ne morejo, ker šolski svet, ki oddaja službe, lahko dobi učiteljev, ki kar teknujejo med seboj. In v mnogih slučajih poostri tekmo še "Bible Law".

Zavedni stasi imajo dolžnost, da stopijo z otrokom včas v šolo in se prepričajo, da se ta "Bible Law" ne izkorišča v verske svrhe. Kdo neki vraga izvoli tak šolski svet? Delavci menda ne, ker imeti može, ki dobivajo plačo za svoje delo in še paziti na svoje otroke v šoli, da jih ne zastrup-ljujejo s svetopisemskimi bajkami, je preveč.

Dne prvega julija so zaštrajka-li delavci pri vročih mlinih za pločevino v tovarni "Canonsburg Steel & Iron Works". Zahtevali so pripoznanje organizacije in plačilo po njeni lestvici. Ravna-telj jim je obljubil plačo po lest-vici takoj, organizacijo pa, da pri-zna s prvim septembrom, ker mo-ra imeti seje poprej z delničarji, in preurediti sistem v tovarni. Delavci so se vrnili na delo (med njimi polovica Slovencev), gos-pod ravnatelj je pa kot dober diplomat hotel narediti med de-lavci nezadovoljstvo nad organi-zacijo s tem, da jim je dajal de-latni pločevini, katera je po orga-lestvici najslabše plačana. Neka-teri so res postali nezadovoljni, ali vendar, ko je prišel prvi septem-ber, so odložili kleče vsi brez iz-

ko ponižnost od svojih podanikov, kajti mrlči mu ne bi niti kave skuhali. Da je pa izgrede povzročilo stradanje, nam pove nebotič policijsko poročilo samo, ko pravi, da so ljudje razbijali trgovine z živili in pekarnice. Da se to razume, res ni trča velike učenosti.

O novem pomanjkanju kruha na Dunaju poročajo iz Švice: "Na Dunaju je začelo primanj-kovati kruha, ker se vsi vlaki že dalj časa uporab-ljajo samo za transport vojaštva. Odkar se je vmešala Rumunska v vojno, vlaki zelo neredno vozijo."

Če so vojaški transporti edini vzrok, bi bilo vsaj upanje, da prenehajo vlaki voziti vojaštvo in bodo lahko zopet prevažali žito in moko. Zdi se nam pa, da tiči za tem nekaj žalostnejšega, nam-reč da sploh ni dovolj žita in moke, ki bi jo pre-važali.

Ljubljanski "Slovenec" z dne 3. avgusta po-roča: Najmanj 3000 slovenskih otrok v Trstu ne dobi osnovnih, naukov v šolah v svojem materi-nem jeziku edino raditega, ker v obstoječih, od Slovencev vzdrževanih šolah ni prostora zanje. Vsi italijanski otroci so dobro preskrbljeni s po-dukom. Dolžnost države bi bila, da otvori v Tr-stu dovolj veliko število slovenskih ljudskih šol.

Canonsburg, Pa.
 Iz med vseh držav, kar jih je zedinjenih pod zvezdasto zastavo, nima nobena "governerja", da bi imel bolj času primerno ime kakor Pennsylvanija. Imenuje se Mr. Brumbaeh (Kruleč trebuch), in tega imajo tudi res letos, v času "prosperitete" po večini de-lavci po tovarnah in premogovih rovih v gričasti Penna. Plače so se zvišale (samo v nekaterih podjet-jih) komaj za deset odstotkov, ži-vila v splošnem pa za štirideset.

Krompir je pri nas že prava "delikatosa". Moko kupujejo ženske že samo po tri do štiri funte skupaj, kajti vreča, sto funtov, velja že cel tedenski za-služek. Še fižol, ki je veljal pri Amerikanih za "Hunky Meal", je poskočil od 7 na 13 centov. Sedaj naj pa ima delavec takole prijaz-no družinico s šestimi ali osmimi glavami, pa je skoro lahko pre-pričan, da si bo težko kaj prihra-nil.

Volite demokrata in vse bo ce-neje! In res je!

Takoj, ko je zasedel naš "Kru-leči trebuch" v Harrisburgu svoj governerski stolec, je bila izdana postava, da v puklasti Penna. ne državljan ne smejo imeti psov (Človekoljubnost radi draginje menda.) Tedaj se je začel lov. Konstablerji, šerifi in drugi špi-celni so hodili po naselbinah in gonili ljudi v tropah pred sodnike. Slednji so jih kaznovali z 25 dolarji globe in stroške tako, da je narastla svota do 30 dolarjev. Kdor ni mogel plačati, je sedel mesec dni za kazen in par dni za stroške povrh. V raznih slučajih ni bil gospodar niti lastnik psa, ampak je bil ta sosedov, last državljana, in je le ležal pred njegovo hišo; pa plačati je moral vseeno, nobena apelacija ni pomagala nič. Tako je "sfiks" korej-nerje gospod Brumbaeh v Penna.

Kdo ga je neki izvolil za gover-nerja? Delavci ne menda, ker je tudi na prvi mig kapitalistov poslal miličarje proti delavcem v Westinghousu. Proti svojim volilcem ne bi nastopal tako.

Pred volitvijo namreč. Poleg vseh drugih postav, ki več ali manj ugrožajo amerikan-sko svobodo, imamo v Penna. tudi eno, kakršne nima kolikor je meni znano, nobena druga država v ameriški uniji. In ta je za javne ljudske šole takozvana "Bible Law", ki govori: "at least ten verses of the Bible" shall be read in the public schools each day by the teachers. "Ne manj kakor deset vrst", iz katerega sv. pisma, ne pove postava nič. To je odvisno od učitelja in učiteljice. Ako je cela šola polna otrok presbiterijanske ali kakšne druge vere, učitelj pa katoliške, jim bo bral sv. pismo rim. kat. cerkve. Ali pa obratno.

Učitelj ima v tem prosto roko in ne more se zahtevati od njega, da bi bral biblijo druge vere, kakor svoje. Ali je pa lahko orodje te ali one verske sekte, in lahko zlorablja čas, ki bi ga imel porabiti za druge predmete. Učiteljske plače so pri nas sramotno nizke in se tudi zvišati ne morejo, ker šolski svet, ki oddaja službe, lahko dobi učiteljev, ki kar teknujejo med seboj. In v mnogih slučajih poostri tekmo še "Bible Law".

Zavedni stasi imajo dolžnost, da stopijo z otrokom včas v šolo in se prepričajo, da se ta "Bible Law" ne izkorišča v verske svrhe. Kdo neki vraga izvoli tak šolski svet? Delavci menda ne, ker imeti može, ki dobivajo plačo za svoje delo in še paziti na svoje otroke v šoli, da jih ne zastrup-ljujejo s svetopisemskimi bajkami, je preveč.

Dne prvega julija so zaštrajka-li delavci pri vročih mlinih za pločevino v tovarni "Canonsburg Steel & Iron Works". Zahtevali so pripoznanje organizacije in plačilo po njeni lestvici. Ravna-telj jim je obljubil plačo po lest-vici takoj, organizacijo pa, da pri-zna s prvim septembrom, ker mo-ra imeti seje poprej z delničarji, in preurediti sistem v tovarni. Delavci so se vrnili na delo (med njimi polovica Slovencev), gos-pod ravnatelj je pa kot dober diplomat hotel narediti med de-lavci nezadovoljstvo nad organi-zacijo s tem, da jim je dajal de-latni pločevini, katera je po orga-lestvici najslabše plačana. Neka-teri so res postali nezadovoljni, ali vendar, ko je prišel prvi septem-ber, so odložili kleče vsi brez iz-

jeme. Delo počiva sedaj že ves mesec in bo še dalje — do priznanja organizacije. Družba preda že deset odstotkov nad unijsko lestvico samo organizacije ne. Mislim, da ni nobeden izmed delavcev tako zabit, da ne bi vedel, zakaj je noče.

In poslušajte čudo — gospod ravnatelj, ki ni imel nikoli besede za delavca korakajoč skozi tovarno, — in tudi ne samo pogleda, se je sedaj tako ponižal, da nagovarja štrajkarje kar na železniškem tiru in jim prigovarja, naj se vrnejo na delo. Še tako se je ponižal, da je prišel na sejo v dvorano društva "Postojanska jama" med same "Hunkyje".

Človek mora nehoti verjeti tem revolucionarnim socialistom, da ne ruda, in ne premog nima vrednosti, dokler se ga ne dotakne delavčeva roka, in da kapitalist ne more obratovati tovarne samo s svojim denarjem.

Dne 17. septembra se je poročil sodrug J. Martinčič, član kluba št. 118 sodnijskim potom brez vsakega hokusa pokusa. On je prvi iz našega kluba, da se je poročil civilnim potom in pokazal s tem, da se zaveda stališča, ki ga zavzema kot socialist. Imeli smo že tudi fante pri klubu. Poročili so se cerkveno. Rekli smo: "To je storil nevesti na ljubo." Prvo sejo je še prinesel, mogoče prvočrtni, prispevek, potem ga pa ni bilo več. Izstopil je iz stranke svoji ženi na ljubo in s tem pokazal, da njegovo prepričanje ni več vredno od onega cestne vlačuge, ki proda svoje telo prvemu za denar.

Sodrug Martinčiču pa želimo obilo sreče v zakonu in da bi bila v življenju vzgled vsem cerkveno poročenim.

Piknik kluba 118 se je obnesel povojno. Udeležba je bila večja, kakor smo pričakovali. Naša domača godba je igrala poskočne komade in to iz gole prijaznosti do kluba, za kar jim izrekam na tem mestu lepo zahvalo, kakor tudi sodrugom iz Meadow Lenda, ki so preskrbeli vse potrebno: tudi omenu, ki nas je krepčal z blagoslovljeno vodo v grmovju.

Ob zvokih godbe so plesale po travni slovaške "eurke" s krajinskimi fanti, in zopet krajnske "Mickey" s slovaškimi "hlopi". Gledajoč to vmenje, sem si mislil, kako je bilo pred tremi leti ob ustanovitvi soc. kluba, kako so se nas ogibali ljudje, in marsikatero je moral vsak sodruga požreti. Danes pa taka udeležba, in prišlo so mi na misel besede Aškercar: Mi vstojamo... Poslednji čas! Mi nečemo umreti, mi hočemo živeti! Iz svojih vstajamo moči čedni pozni smo — mladi. Noč temna je za nami, svobode svet nas draži.

Jože Ambrožič.

NAZNANILO.

Članov društva "Bonairski Slovenci" štev. 79 S. D. P. Z. se naznanja, da je sklenjeno na seji, da kdor se dvakrat ne udeleži društveni seji, da plača 25c v društveno blagajno. Mesečne seje se vrše točno od 2 uri popoldna na isto nedeljo, katere je določena za zborovanje.

S bratskino pozdravom
Peter Bukovec, tajnik.

ZA ŠTRAJKARJE V OGLESBY.

Za štrajkujoče, člane društva "Mladi Slovenci" št. 42 SDPZ na Oglesby, Ill. so darovali: Društvo Slovan št. 15 SDPZ. Sopris, Colo.; skupna svota \$9.00. — Društvo Slovenski bratje št. 23 SDPZ Coketon, W. Va. svota: \$4.85e. — Društvo Zveznik št. 3, Franklinboro, Pa. SDPZ. skupaj \$2.50. Društvo Slovenski Fantje št. 59 S.D.P.Z. Maynard, O. skupaj \$4.50. Društvo Zvezni Stajere št. 9, Johnstown, Pa. SDPZ. skupaj \$200. Društvo Bratoljub št. 64 S. D. P. Z. Milwaukee Wis. sledeči: John Skerbiš \$.52
Jos. Sireta25
Louis Potisk25
Tony Lončarič25
Joe Ritonja25
Frank Spruck25
Frank Remsek25
Frank Herga25
Gertrud Wergles25
Matu Kovacik25
Joe Dobn25
Joe Pesek20
Marija Strizic15
Neimenovan15
Frank Schuster15
Fr. Gradovcic10
John Lem10
Martin Gluhak10

John Mohorko 10
John Horvat 10
Frank Laeh 10
Math. Kmetez 10
Simon Jeng 10
M. Ritonja05
Skupaj svota 74.55.
Društvo Balkan št. 61 SDPZ. Pittsburgh, Pa. g1.40. Prejeli se skupaj \$28.80.
Sedanj izkaz \$28.80
Prejšnji izkaz 85.01
Vsega skupaj prejeli do sedaj \$113.81
Vsem darovalcem se izreka najlepša hvala za prejeti dar.
Joseph Meglich, tajnik.

PODPORA ŠTRAJKARJEM V OGLESBY, ILL.

Frank Sluga 25c, Anton Terpiu 25c, Matevž Žitko 10c, Joe Bala 25c, Anton Lukancic 25c, Karolina Korencan 35c, Valentin Jereb 50c, Math Ogrin 25c, Mary Mavee 25c, Anton Nagode 10c, John Mikus 25c, Frank Malavarsic 10c, Jakob Jereb 15c, Mary Kucler 20c, John Hrvatin 20c, Johana Kaučič 25c, Andrej Kaučič 25c, Andrej Lenarsic 25c, Joe Podboj 25c, Paul Bartel 25c, August Gregorka 30c, Frank Archar 30c, John Kovgšek 25c, Anton Brenec 10c, Anton Celarec 25c, Anton Goršek 10c, Frank Gantar 25c, Anton Teger 25c, Frank Cvetnic 10c, Joe Kucler 25c, Frank Miheve 25c, Joe Mikus 25c, Minka Cerk 25c, Andrej Bartel 25c, Frances Lae 25c, John Hodnik 25c, Josefina Lae 25c, Joe Chunta 25c, Anton Cerk 25c, Math Prestavec 50c, John Cerk 25c, Joe Leskovec 10c, Vincene Pivk 25c, Math Bepalec 50c, Georg Keršič 20c, Jacob Grache 50c, Jacob Jasovec \$1.00, Joe Kaplan 50c, Frances Langenvall 50c, Math Slana 50c, Loj Lah 50c, Paul Gabrič 50c, Max Klemenčič 50c, Skupaj \$15.25. Vsi v Waukegan in North Chicago, Ill.

Soc. klub št. 45 v Waukegan, Ill. kot prebitek od veselice \$21.37e. Skupaj \$36.62. Denar poslan od upravnika Proletarca na Josip Megliča, Oglesby, Ill.

Vojna in geologija.

Mednarodne razmere so bile vedno v tesni zvezi z zemljiškimi. Tudi sedanjim svetovnim dogodkom ni težko najti geološke ozadja. Geološke razmere so vzrok, da je postala Belgija prizorišče strahovite vojne, da osredotočajo Rusi svoje sile na ozemlje, kjer se je Kutuzov boril proti Napoleonu, da bi radi Italijani prodrli do Brennerja in da poskušajo Francozi Nemce izgnati iz ozemlja Vogeze. Kar se bo sklepalo o miru, bodo morali diplomate vzeti v roke geološki dejstva, kajti meje se bodo hoteli urediti po geoloških razmerah. Premog je največji zaklad vsake države in v zadnjih 45 letih ni na razvoj svetovnih razmer nobena stvar tako vplivala, kakor da ima Nemčija velikansko množino premoga. Leta 1870. je Nemčija pridela 23 milijonov ton premoga. Angleška pa 110 milijonov; leta 1903. je Nemčija že prehitela Angleško in je proizvedla 152 milijonov ton. Premog je Nemčiji omogočil, da je ustvarila velikansko industrijo in velikanski brodograd. Velika ovira miru je, da so najvažnejši rudniki, v katerih se kopije železo, prav na ozemlju, za katero se Francija in Nemčija borita že stoletja. Večidel teh rudnikov leži na francoskem ozemlju. Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Tam obsega njih površina 240 štirinajških kilometrov. V Luksemburgu obsega površina rudnikov 15 štirinajških kilometrov, v Lotaringiji pa 145. Nemčija pridela premalo železa in ga je dobivala iz Francije. Uredba meje med Nemčijo in Francijo ima torej skoraj bolj geološke kakor nacionalne cilje. Geologija je pa tukaj — kapitalistična.

Ker je čisti dobiček namenjen v svrhu volilne kampanje, vabimo vse društvo v okolici in klube ter občinstvo, da nas kolikor je mogoče v polnem številu poseti. Da se pa razumemo: Čisti dobiček veselice gre za korist volilne kampanje. Pa ne po načinu, karšen je v navadi pri kapitalističnih strankah, za cigare in upijanljivo godbo, da volijo za njih kandidate.

Sklad za volilno kampanjo bomo porabili na ta način, da pomnožimo in razširimo socialistično literaturo, ki kaže boljše pot v bodočnost človeškega življenja, ki pa ne obljublja nič nemogočega in nedosežnega.

Na svidenje torej dne 14. okt. S socialističnim pozdravom
Jos. Zorko, tajnik.

ZAPISNIK

konference J. S. klubov v Crawford County, dne 24. sept. v Yale, Kans.

Konferenčni tajnik sodr. Goršek odpravi konferenco. Predsednikom izvoljen sodr. Šular, podr. sodr. Tomšič.

Čita se zapisnik zadnjega zborovanja in sprejme.

Gospodarski odbor poroča o stanju knjižnice. Sodrug tega odbora poročajo, da se njim ni zdelo vredno knjige zavarovati, ker večina knjig vedno cirkulira med sodrugi.

Poročilo tajnikov posameznih klubov se vzame na znanje.

Sodrug Tomšič poroča kaj da je vse storil v korist volilne kampanje na "Delavski dan". Več sodrugov odobrava njegovo delovanje in obžaluje, da se sodrug Tomšiču, vsled pomanjkanja denarnih sredstev, ne more dati primerna nagrada.

Sodr. Goršek opozarja na pomen konsumnih društev. Opominja sodruga po naselbinah naj skušajo ustanoviti te potrebne gospodarske organizacije. Vname se obširna debata, katere se vdeležijo sledeči sodrugi: Skubie, Goršek, Lekše, Jenčič, Tomšič, Bratkovič in Kovacik.

Koncem debate predloži sodrug Goršek sledečo resolucijo:

Sodrug zbrani na tej konferenci pripoznamo pomen gospodarskih organizacij. Pripoznamo pomen delavskih konsumnih zadrug kajti potom teh se vsaj deloma rešimo kapitalističnega izkoriščanja. Naroča se posameznim sodrugom, da naj o tem važnem vprašanju razpravljajo na klubovih sejah in skušajo vresničiti to, za delavstvo pomembno idejo.

Resolucija se sprejme soglasno. Sodr. Rupar omenja, da je potrebno, da bi imeli pri letošnjih volitvah zmogljive sodruga v volilnih odborih. O tem predmetu govori še več sodrugov, kakor Lekše, Šetina, Kovacik in drugi.

V pretres se vzame dopis glavnega tajnika zveze glede Kristanove turneje po Kansasu. Sklene se, da se priredi dva shoda, stroške za te pa trpe klubi percentuelno po članstvu.

Predlagano in podpirano, da se vrše shodi v Brezzy Hill, Franklin in Ringo.

Sledi volitev: izvoljena Brezzy Hill in Franklin.

Sodrug Goršek in Lekše preskrbita reklamo za te shode.

Sodr. Lekše poroča glede vezave knjig: priporoča, da bi se denar porabil za volilno kampanjo, knjige bi se pa dale vezat pozneje. Poročilo se sprejme.

Prihodnja konferenca se vrši v Frontanne četrto nedeljo v oktobru.

Chas. Jane, zapisnikar.

O glasovanju pravil J. S. Z.

Glasovnice o pravilih J. S. Z. so razposlane.

Pri glasovanju naj člani pazijo, da bodo prav glasovali pri členu 9 točki 37, kjer je priziv manjšine. Kdor glasuje za prvo Da, mora glasovati za drugo Ne, in obratno, sicer bi bilo glasovanje za to točko ne pravilno.

Tajništvo J. S. Z.

Cleveland, Ohio.

Članov slov. soc. kluba št. 27:

Odbor slov. soc. kluba št. 27, ima svojo redno mesečno sejo v soboto, dne 7. oktobra ob 8. zvečer.

Vsi člani kluba se vabijo, da se udeležijo prihodnje seje, katere se vrši v nedeljo, dne 8. oktobra ob 9. dopoldne. Med drugimi važnimi točkami je tudi poročilo tajnika o izidu kontesta za "Proletarca".

Vstopnice za veselico z igro,

katere se vrši v nedeljo, dne 29. oktobra, so tiskane. Vsi sodrugi, kateri želijo pomati do večjega uspeha, naj prodajo nekaj vstopnic. Dobe se pri sodrugu Louis Pechenko.

M. Petrovich, tajnik.

Conemaugh, Pa.

Člani soc. kluba št. 5 so sklenili v bodoče obdržavati po dve seji na mesec, in sicer vsak prvi in tretji torek v mesecu. Začetek seje ob pol osmih zvečer v navadnih prostorih. Ker smo ravno pred volitvami, je dolžnost članov, da se seji polnoštevilno udeležijo.

Nadalje se obveščajo vsi Slovenci, posebno še one, ki so državljani, da se bosta pred volitvami vršila dva javna shoda, na katerih se bo razmotrivalo o političnih strankah, njih kandidatih in platformah. Shoda bosta drugo in četrto nedeljo v mesecu oktobru v Slov. izob. domu na Franklin Boro. Začetek shodov bo ob dveh popoldan. Obenem se bo tudi pojasnilo, kdo more voliti.

F. Podboj, tajnik.

Virden, Ill., sept. 25.

Cenjeni sodrug:

Sporočam Vam, da smo premo-garji v Virden že dva tedna v stavki. Nad 500 mož, zaposlenih pri Royal Celery Coal Co., je zaštrajkalo v torek dne 12. t. m., med katerimi so skoraj vsi tukaj živeči Slovenci. Vzrok stavke so razne slabe naprave, ventilacije v rovi, poglavitno pa, ker smo bili goljufani pri tehnični premo-gi. Novi unijski nadzornik pri vagi je iznašel, da pritiska kompanijski vagač z nogo na vago in na tak način pri vsakem vozu premo-ga ukrade do 100 funtov. Kakor hitro se je iznašlo, se je moral seveda takoj od vage odstraniti in je tudi pod poročvom. Preračunano je, da je ukradenega na ta način v 18 mesecih za 6800 dolarjev. Kompanija je bila pri volji, doplačati na vsak voz 18 mesecev nazaj po 51 funtov, naš račun je, da imamo dobiti 81 funtov. Zahteva se tudi odslovitve superintendenta, kateri se ima za skrivca. — Pozdrav!

Simon Kavčič.

Pueblo, Colo.

V nedeljo, dne 8. oktobra priredi tukajšnji slovenski socialistični klub javen shod, na katerem govori naš najboljši slovenski govornik sodrug Etbin Kristan iz Chicago. Slovensko občinstvo v Pueblo in okolici opozarjamo, da se naj na ta shod. Natančnejši program naznanijo plakati.

C. P.

Za skupno kampanjo so darovali glavnemu stanu Socialist Party:

Na svatbi sodr. Michaela. Youngstown, O.: Frank Slabe \$1. Ignac Slabe \$1. L. Votoni 15c. S. Martičević \$1.50. J. Rajer \$1. L. Zakrajšek 50c. T. Mikolich 50c. P. Pgačnik 05c. A. Strnad 50c. F. Paulich 25c. J. Cigole 25c. W. Povržnik 25c. J. Polane 25c. J. Mikus 25c. M. Martinčević 25c. L. Milavec 15c. I. Kenig 13c. F. Porapat 10c. F. Spolar 10c. M. Car 25c. — Skupaj \$8.45.

Ignac Slabe, tajnik kluba št. 62.

Za skupno kampanjo

so darovali v Franklin, Kas.: Joe Bratković \$1.00; Frank Tratinik 50c; Louis Karlinger 25c; Chas. Batolič 25c; John Ivane 50c; John Sklambo 25c; Frank Kaylinger 25c; Joe Gorjup 25c; Emil Rimsek 25c; Jack Terček 25c; John Jesih 50c; Frank Kovacik \$1.00; Stefan Horvath 25c; Louis Marković 25c; Louis Gorše 10c; Frank Lipovšek 10c; Tomaž Wolk 10c; John Železnik 25c; Chas. Koeman 25c; Joe Jenčič 25c; Frank Gorčini 25c; Anton Kodrič 25c; Joe Drole 10c; John Možina 10c; John Augusta 50c; Valent Suhodolčan 10c; Peter Tomšek 25c; Bartol Oblok 50c; Joe Karo 25c; Frank Dobrotinšek 15c; John Pance 10c; Blaž Senice 15c; Peter Eichorn 50c; John Opnar 10c; Jakob Zupane 25c; Anton Feme 25c; Wineene Piekelj 25c; Thos. Flis 25c; Frank Kastelic 10c; Martin Krusič 25c; Lorene Lešnak 25c; Louis Hiti 20c; Anton Seljak 25c; Frank Aleš 10c; Rudolf Korach 25c; Andrej Pikelj 25c; August Cheleznik 25c; Martin Zaputa 10c; Stefan Prasnikar 25c; John Lipoglav 25c; Rudolf Delene 25c; Paul Mesajednik 25c; Joe Ražin 25c; Frank Slonek 25c; L. Hiti 5c; Mihael Trentel 10c; M. Čukjati 10c; John Ro-

KAKI IZBORNI LINIMENT

ima veliko število uporab v vsaki hiši. Nikoli ne poteče dan na da bi ga kakoli član imel pri liko rabiti.

Severa's Gothard Oil

(Severovo Gothardsko Olje) je taki liniment ter se že rabi preteklih 35 let. Izkazal je svojo vrednost pri zdravljenju

REVMATIZMA, NEURALGIJE, IZVINJENJ, OTOLKLJAJEV, OTEKLIN, OTEKLH ŽLEZ, OKORELIH SKLEPOV IN MIŠIC, KRČEV, BOLEČIN IN BOLESTI.

Cena 25 in 50 centov.

Čitate sledeče pismo: "Severovo Gothardsko Olje se je izkazalo zelo uspešno. Moja žena je imela hude bolečine v nogah toda po rabi Severovega Gothardskega Olja so bolečine postale manj hude in ko je postala bolj steklenica, so bolečine popolnoma izginile."

John Mikulstik, Rfd. No. 1, Box 96, Iron Mountain, Mich.

Kupite Severovo Pripravko v lekarnah. Ako jih ne morete dobiti, naročite jih od nas. Zavrnite nadomestive.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji knjižnici zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaverčnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicaskih klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.10
Etbin Kristan: Nevarni socializem	.10
Kdo uničuje proizvodnjo v malem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Vojna in socialna demokracija	.15
Prof. Wahrmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih društvih	.10
Zadruga prodajalna ali konsum	.05
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopč.)	.10
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

PROLETAREC,

4008 W. 31st St.,

CHICAGO, ILLINOIS.

tar 25c; Rudolf Kohs 10c. Skupaj \$15.35.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

ARIZONA.
Lowell in okolica: William Krall, box 3596.

ARKANSAS.
Fort Smith — Jenny Lind: Jos. Sadar, box 103.

Huntington: Karol Petrič, box 204.

COLOPADO.
Pueblo: Charles Pogorelec, 508 Moffat St., Anton Oblak, 1235 Taylor ave in Louis Korosec, 308 Plum St.

INDIANA.
Clinton: J. Musar, Look R. 449.

Indianapolis: J. Bruder, 710 Holmes st.

Kokomo: Louis Zakrajšek, 803 W. Woodland Ave.

KANSAS.
Columbus: Martin Jurečko, R. R. 3, box 60.

Dunkirk-Pittsburg: Thomas Wolk, R. R. box 172.

Gross, Kans.: Jos. Kunstelj, box 32.

Franklin-Girard: Fr. Wegel, box 38.

Frontenac: John Bedene, box 154; Jos. Umek, box 7.

Mulberry: Anton Salar R. F. D. 1.

Mineral: Fr. Košitz, box 32.

Pittsburg: Andrej Podlanski R. R. 8, box 102; Jakob Selsk R. R. 8.

Radley: John Goršek, P. O.

Stone City: Mike Kine, box 496.

MICHIGAN.
Detroit: E. C. Oglar, Joe Preimer in Thos. Petrič.

MINNESOTA.
Chisholm: Math. Richter, box 308.

Ely: John Teran, box 432; Fred. Winder, box 442.

Evereth: Jacob Ambrožič, 419 Pierce st.

MONTANA.
Bear Creek: Frank Daniček, P. O.

Butte: Ig. Bozovčar, 2337 Walnut St. in Mike Zumer, 2106 Jew St.

East Helena: J. B. Mihelich, L. B. 200.

Klein: M. Mezarič, box 127.

Red Lodge: John Urleb, box 734.

OHIO.
Bridgeport: Felix Rozina R. F. D. 2, — box 33A.

Barberton: Frank Merzlikar, box 121.

Cleveland: Anton Pozareli, 5310 Prosser Ave., Math Petrovich, 1096 E. 67. St., Andrej Bogatnj, 6906 St. Clair ave., Edward Bransel, 6025 Glass ave., Louis Stegovec, 1107 E. 61. St. in Jos. Franceskin, 6009 Bonna Ave.

Collinwood: Anton Kužnik, 372—159th St. John Zupane, 15707 Waterloo Rd. Jos. Skupček, 1107 E. 61st St. in Joe Kunčič, 439 E. 156th St.

East Palestine: Jack Istenich, 436 E. Martin St.

Glencoe: Nace Zlemberg in Louis Brile, L. Box 12.

L

Situacija v New Yorku.

New York, 1. oktobra. — Cestno-železniški uslužbeni so se odločili, da bodo boj nadaljevali, če jih drugi delavci podpirajo s stavko iz simpatije ali ne.

Iz glavnega stana organizacije je večer prišlo \$55,000, ki bodo porabljeni le za podporo štrajka-jočih cestno-železniških uslužbenecov. Od sedaj se bo redno izplačevala tedenska podpora po pet dolarjev.

Predvečerašnjem je zastavljalo na splavih za prevažanje ljudi med Manhattanom in New Jerseyem 150 uslužbenecov. Štrajkarji zahtevajo skrajšanje delavnika, ne da bi jim znižali mezo, poleg pa izjavljajo, da njih stavka ni v zvezi s stavko cestno-železniških uslužbenecov. Na tisoče pasajirjev je prišlo vsled tega v zelo neoprijeten položaj.

Voditelji stavke izjavljajo, da je poleg židovskih organizacij zastavljalo še 100,000 delavcev in da bo še le prihodnji teden pokazal, če je stavka iz simpatije bila manj, kot trdijo gospodje kapitalisti.

Bratovščina strojevodij je pričela zopet z organizatoričnim delom med motorniki pri nad in podulni železnici, da jih pripravi do stavke.

Cestno-železniški voz, ki ga je vodil "skeb" je udaril ob drug voz, ki je stal na tiru v Bronxu. Šestnajst oseb je bilo ranjenih. "Skeb" je ob pravem času skočil z voza, da je odnesel svoje grešne kosti na varno. Po tresku se ni več prikazal v remljo, njegova "skebska" karijera je končana.

Vodje stavbinskih dalečev so udobili, kar jim gre. Nekateri uni je so ne glede na sklep zastopnikov na konferenci stavbinskih dalečev proglasile stavko. S tem so namignile stariam v delavskem gibanju, ki sanjajo, da žive v srednjem veku, kaj je njih dolžnost v dobi razvitega kapitalizma. Starnie v organizaciji stavbinskih dalečev menijo, da je treba v sredo sklicati še eno konferenco, da se odloči, četudi stavbinski delavci zastavljajo iz simpatije. U nje stavbinskih dalečev, ki so proglasile že stavko, so mnenja, da je taka konferenca nepotrebna in da vseh 115,000 stavbinskih dalečevv takoj zastavka.

Stavka pomorščakov na splavih.

New York, 2. oktobra. — Stavka na splavih je ustavila v soboto popolnoma promet med Manhattanom in Weehawkenom. Kakšnih dvajset tisoč oseb ni moglo domov in gneča pri postajališčih je bila tako velika, da so poklicali policijske rezerve, do so vzdržavale red.

Ob 4:30 popoldne so kurjači, po morščaki, krmarji šli s prvega splava na suho, ko je splav dospel v Weehawken. Z vseh splavov, ki so za njimi dospeli k obrežju, je šlo mostovo na suho. Družbi sta ostala lojalna le strojnik in kapitan.

Družba je spoznala, da vlada nezadovoljstvo med uslužbeni in je pred štirinajstimi dnevi povisala mezo za pet odstotkov. Vsled naraščajoče draginje se uslužbeni niso mogli zadovoljiti s takim povisanim in zahtevali so, da se jim meza povisja za 25 odstotkov. — Družba je seveda zahtevo odklonila.

Stavka je zadela družbo kot strela iz jasnega neba, ker je bila "prepričana", da uslužbeni ne bodo zastavljali. Bila je nepripravljena in ni mogla razpolagati s skebi. Zda bo seveda skušala na strani stavkokaze.

Stavkokazi navadni igralci.

New York, 2. oktobra. — Polieija je aretirala stavkokaza Bernarda Kaufmana in Richarda Kaneja v barakah Interborough Rapid Transit družbe, v katerih stoj je vlaki. Polieija ju je zasačila pri igri za denar, in ju spravila tje, kamor spadata.

Sodišča na strani delodajalcev.

New York, 2. oktobra. — Magistratni sodnik Cornell je obsodil Antoneto Pirone in Matildo Pardelli v prisilno delavnico, ker nista hoteli odstraniti okvirov z napisom "ne bodi skeb", ko sta bili na stavkovni straži pred tovarno za bluze tvrdke Wolf in Schiller. Antoneta Pirone, je stara 26 let, vdova s tremi otroci. Nji je sodnik prisodil deset dni, gde. Matildi Pardelli pa pet dni.

Magistratni sodnik Cornell je dejal, da so skebje pri njem spoštovani ljudje in je v svojem govoru s sodnijskega stola napadel štrajkarje.

Da tudi slovenski delavci poznajo tega sodnika, prinašamo njegove besede:

"Nihče nima toliko simpatij za take mlade žene kot jaz, in nihče ne ve boljše kot jaz, da je ljudstvo v New Yorku sito teh štrajkov, ki so v zvezi z nedostojnim obnašanjem in silo. Naše simpatije so z ženami in mošnji, ki hočejo delati za plačo, da se prežive. In teh ne smejo motiti tisti, ki nočejo delati."

Magistratni sodniki so pronašli, da se z globami nič ne doseže, ker jih plačajo unije in štrajkujoči mislijo, da je stvar navadna šala. Pa jaz naj bom milostljiv s temi ženami, ker so jim slabo svetovali."

Takoj po obsodbi je advokat vložil petico za "habeas corpus" in sodnik Goff je odredil, da se obsodbe ne izvrši do ponedeljka do treh popoldne, dokler se ju ne zasliši znova. Štrajkarje sta bili zročni advokatu, ki ju je zagovarjal.

V teku stavke pri tvrdki Wolf in Schiller se je v osmih tednih dogodilo že marsikaj. Neka stavkokazica je sunila štrajkarico s škarnji. Družba je iskala sodnijske prepovedi, ki bi ukazala štrajkarjem, da se morajo vrniti na delo, ker so podpisali individualno pogodbo med "gospodarjem in sužnjem." Višji sodnik Gug je odločil v prilog uniji.

Situacija v New Yorku.

New York, 2. oktobra. — Kapitalistični listi in brzojavke kapitalističnih korespondence poročajo, da je stavkovni odbor sklical sejo v Beethovenovo dvorano, da odloči, če se nadaljuje s stavko iz simpatije. Nekateri delegatje so izjavili še pred sejo, da je najboljša, če se stavko iz simpatije odpokliče. Vest prihaja iz kapitalističnega vira in ne moremo reči, da je zanesljiva.

V splošnem je štrajkovna situacija nespremenjena, izvzemši, da štrajkarji postajajo vedno bolj optimistični.

Obrat na cestnih železnicah je pod vsako kritiko. Nesreče, večje in manjše, se vedno dogajajo, ki gredo seveda na rovaš stavkokazev.

Vojaška pisma.

Angleži so zelo ponosni na to, da najhitreje prevažajo svoje čete in potrebščine za se in za svoje zaveznike, poleg tega pa tudi na to, da imajo baje najboljšo poštno zvezo s svojimi vojniki na bojnem polju. Uradna pošta poročila pravijo, da se odposlje na bojišča vsak teden poprečno deset milijonov pism, in sicer četam v Franciji, Solunu, Mezopotamiji, Vzhodni Afriki in drugih delih sveta. Sortiranje pism se vrši v Londonu, kjer je zaposlenih dnevno na tisoče posebnih uradnikov. Njih delo je nadvse točno, kajti ne izgubi se baje niti eno pismo, a če se, je to le izreden slučaj. Ako ni pismo dostavljeno, namreč ako je vojak med tem časom ubit, ako izgine ali kaj sličnega, se vedno vrne pošiljatelj.

In pošta vendar ni privatno podjetje. Ta gre!

"Laibacher Zeitung" je 18. avgusta poročala: Sodišče c. kr. 8. infanterijskega divizijskega poveljstva je zaplenilo imovino Josipa Bernika, rojenega leta 1896 v St. Vidu pri Ljubljani. Sodišče okrajnega poveljstva je pa zaplenilo lastnino devetnajstletnega gimnazijca Ivana Lobeta. Nadalje sta pa obsojena tudi na povrnitev vseh stroškov, ki so nastali posredno ali pa neposredno radi njegune bega na stran sovražnikov. — S čem naj se kaj "povrneta", če jima je vse konfiscirano, to ve tudi le ces. kr. avstrijska modrost.

Ljudevit XI. in astrolog.

V mestu Peronne je moral leta 1468. francoski kralj Ljudevit XI. (1463—1483) podpisati zanj precej sramotno pogodbo. Preden se je pa napotil tja, je vprašal za svet svojega astrologa Galeottija, kaj naj naredi. Galeotti pravi: "Velikanstvo, vse pojde dobro". — Ko se je kralj vrnil iz Peronne, je kar besnel. Poklical je Tristana, prvega francoskega maršala, znanega grozoviteža. Dejal mu je: "Priatelj moj, Galeotti je v moji sobi. Čez par minut ga bom peljal mimo tebe nazaj v Źežo. Dobro me poslušaj, kaj bom govoril, ko se bova poslavljala. Če mu rečem: Nebesa so nad nama, — tedaj ga daj takoj obesiti; če mu pa rečem: Pojdi v miru, — tedaj glej, da mu ne skrivis niti lasu". — Kralj se je vrnil v svoj kabinet, Galeotti pa čakal bolj mrtev kot živ. — "Dobro, gospod astrolog," je dejal

kralj z zaničljivim posmehom, "Vi, ki tako dobro poznate bodočnost, povejte mi, kdaj boste umrli?" — Galeottiju se zasveti. — "Velikanstvo, natančno Vam ure ne morem označiti, vem samo toliko, da umrem tri ure pred Vami." — Zadostvovalo je. Kralj pa je peljal skozi predsobo, mu stisnil prijateljski roko in neprestano ponavljal: "Pojdi v miru! Pojdi v miru!" In vselej je pomenljivo pogledal Tristana, da bi se ta morda ne zmotil.

Cementne ladje.

Zopet nova iznajdba, presenetljiva! Med tiste iznajdbe spada, ki jih izziva huda potreba. Vojna s svojim preobračanjem vseh gospodarskih razmer je ustvarila mnogo takih potreb.

Ker je vsled sedanje blokade Norvežanom nemogoče dobiti železo in jeklo iz Anglije ter Nemčije, so prišli na novo misel, da delajo obodje ali ogrodje prevoznih bark iz konkreta. Ker se je poskušna vožnja s tako ladjo šele pred nekaj meseci izborna obnesla, se je ustanovila v Moessu, 2 ure oddaljeno od Kristianije velika ladjedelnica za cementne ladje. Za vporabo konkreta pri gradbi ladij se prihrani dosti denarja in časa. Na to misel je prišel norveški inženir, ki je živel več let na Kitajskem. Ko se je lani vrnil v domovino, je videl, kako trpi promet na vodi vsled pomankanja prevoznih bark in ladij. Razne parobrodne družbe so popravile vse stare in že nerabne ladje, kajti Norveška dovažja skoro vse blago iz bližnjih držav po vodi.

Navedenemu izumitelju je bilo lahko praktično izpeljati svojo iznajdbo, ker je zet, Maks Holzapfelna, bogatega tovarnarja barv v Newcastle na Angleskem; ta mu je dal potrebni denar in mu je šel pri tem na roke. Ko je spoznal, da se bodo novovrstne ladje dobro izplačale, se je zgradila najprvo tvornica za izdelovanje bark iz cementa, zatem pa tvornice za izdelovanje večjih tovornih ladij. Vse te barke in parniki se rabijo dandanes uspešno za promet v norveških kanalih in fjordih (zalivih). Te vrste barke so zgrajene iz posebno finega konkreta, ki se vlija v jeklene podstavke in ogrodje teh bark. Preizkušnja z rabo konkretnih mostov je namreč pokazala, da je konkret (cement in pesek) zelo trpežen v morski ali slani vodi. Sedaj se bo konkretna masa še izboljšala, da ne bo mogla take barke morská voda več let razjesti.

Oficirske plače znižane.

Pričenši s prvim oktobrom, so, kakor poroča Prekmorska poročevalna agentura, znižane plače vsem nemškim častnikom. Plače vojnemu ministru in vsem višjim poveljnikom so znižane za 100 mark na mesec, poročnikom pa za 60 mark mesečno. Poročnim častnikom so znižane za nekoliko manj.

Ne vemo, če bo to povzdignilo vojni entuziazem.

Uvrstite sami sebe!

Slavni zdravnik Hall pravi: "Kadar vidim okoli sebe na polju intelektualne pridobitve in kulture, pri trgovini in v družinskem življenju toliko nesreč in tragedij slabega zdravja, bolezní v možganih in mišicah, mislim, da je zdravje edina dobrota sveta." Želodec je glavna podlaga zdravja. Če je želodec v redu se telo ustavlja mnogim nevarnostim. Kako se želodec uvrsti je bilo včasih veliko vprašanje, toda sedaj je rešeno pri Trinerjevem ameriškem grenkem vinu. To zdravilo pozdravi želodec, ustvari zdrav apetit in spravi prebavljajne organe v pravi red. Trinerjevo ameriško grenko vino je splošno priznано, da je izvrstno zdravilo. Ljudje vedo to in se ne dajo premotiti od cenenih ponaredb. Cena \$1.00. Po lekarnah.

Trinerjev limonit je tudi popolnoma zanesljivo zdravilo. Mrs. Gregor iz Norwalk, Conn., piše: Trpela sem pet let na revmatizem in ničesar mi ni pomagalo razven vašega linimenta. Rabite ga za nevarljivo, revmatizem, napetje in dr. Čena 25 in 50c, po pošti 33 in 60c. Jos. Triner, izdelovalec, 1333—39 So. Ashland ave, Chicago, Ill. (Advert.)

Izvirno potrdilo

(ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, priča vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.

Cene po dnevnem kurzu.

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek, Glavnica in Hranilne vloge \$6,000,000.60.

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

Moskva brez vode.

Podleg drugih življenjskih potrebščin, se nahaja mesto Moskva tudi v veliki zadregi zaradi vode. Vodne črpalnice obratujejo nočnadin, toda komaj toliko vode načrpajo, da je ina prebivalstvo dovolj. Dosej ni bilo opažati tega pomankanja, kajti v mestu je bilo veliko manj ljudi, zdaj so pa prišli razni begunci in so povečali število prebivalstva za več stotisoč.

Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.

Pravi se dobi le zavrtku, kot vam kaže ta slika. N. vzemite ga, ako nima na zavrtku naše tržne znamke S. Sidro.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si s ravnost od

F. Ad. Richter & Co.

74-80 Washington Street,

New York, N. Y.

MODERNA KNIGOVARNICA

Okusno, hitro in prepešno delo za privatnike in društva. Spreje mamo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Nizke cene in postena postrežba.

BRATJE HOLAN, 1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa za vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranoelotik.

Zdravniška preiskava brezplačno — poslati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 po pol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeti bolniki naj pišejo slovensko.

ROJAKOM NA ZNANJE.

Cenjenim rojakom v Chicago, Waukeganu, Kenoshi in Milwaukee naznanjam, da sem prevzel dobroznano gostilno Jazbec in Omahne, bivši Martin Potokarjev Place, na 1625 S. Racine Ave., ter se jim priporočam za obilen obisk. Točil bodem najzibornejša pičjače ter vsakemu kar najbolje postregel.

JOE PITT

Jos. Pungercič ali po domače Skut 1625 S. Racine Ave., Chicago, Ill. Telephone Canal 3014

Central Hotel

Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger, LASTNIK.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 841 E Ohio St., Chicago, Ill.

Ako želiš čitati najnovejše in dobre novice, potem se naroči na "Milwaukee Leader" največji socialistični dnevnik vzhodno od mesta New York. Stane 25c na mesec. Milwaukee, Wis.

Moderno urejena gostilna

VILLAGE INN

s prostranim vrtom za izlete MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska šte.: 224 m.

James F. Stepina, predsednik.
Christian R. Walleck, I. podpreds.
Emanuel Beranek, II. podpreds.
Adolf J. Krasa, blagajnik.

Ravnateljjski odbor
Michael Zimmer, sodnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Hankal
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Krasa
Ernest Kunde
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizu 18-ste ulice, CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Ponedeljek in v četrtek do 8½ zvečer vse druge dneve pa do 5½ popoldan

Pošiljamo denar v stari kraj brzo in točno.

POZOR!

Zaradi nepričakovane naglega dviganja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprajte ali pišite po cene.

Obsežni denarni premet in nizke cene. Vse pošiljatve garantirane.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,

2711 South Millard Avenue, CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj.

Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

NOVA IZEIRA, NOVE CENE!

Slovenskih grafovskih ploč imam v zalogi le še par sto. Naročite, dokler ni prepozno! Tudi nekaj zlatnine še imam. Požurite se, dokler mi zaloga ne poide!

Anton J. Terbovec, P. O. Box 1 Cicero, Ill.

LOUIS RABSEI

moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.

Telefon 1199

SLOVENC!

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE PODPORN JEDNOTE.

Zavarujete se lahko za \$1.00, \$2.00 ali \$3.00 dnevne bolniške podpore in za \$150, \$600, \$1000 ali \$1500 posmrtnine.

Pišite za pojasnila glede ustanovitve novih društev gl. tajniku Johnu Verderber, 278 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ne igray se z zdravjem!

Zdravje je več vredno ko bogastvo. Ako se počutiš dobro, nikar ne spravljaj v nevarnost svojega zdravja s tem, da poskušaš raznovrstne alkoholne grenčice, ki ne oslabi samo krvi, marveč več ali manj uničujejo krvne celice. Kri je takorek reka, ki Ti daje dragoceno življenje. Ona se pretoka po arterijah in žilah in prinaša hrano vsaki posamezni celici in okrepuje vse telo. Istočasno odstranja nepotrebne snovi, ki se prehitro zbirajo, in pokončuje raznovrstne bacile. Radi tega se treba ogibati vsega, kar bi oslabiljevalo in storilo nevarne krvne celice. Edinole silna, močna krvna telesa so sposobna, da izvršujejo namen, ki ga imajo, namreč: Hranjenje in varovanje. Cisto naravno vino jim nikakor ne škoduje. "Ono okrepuje živčni sistem in usposablja telo, da izvršuje svoje glavne namene", pravi dr. Armand Gauthier, član francoskega zavoda, v svojem predavanju, ki ga je imel pred zdravniško komisijo v Parizu.

Trinerjev Ameriški Eliksir iz Grenkega Vina.

To sredstvo, s kojim se nobeno primerjati ne da, je sestavljeno iz rastlin, korenin, ki so priznane zdravniške vrednosti, in iz naravnega, čistega, popolnoma zrelega vina. Nima nikakih kemikalij ali strupov. Pospešuje prebavo, okrepuje organe, jih oživlja in daje moč živcem. Pomaga pri

ZAPEKI
VETROVIH
NAPENJANJU
GLAVOBOLU

NERVOZNOSTI
SLABOKRVNOSTI
POMANJKANJU ENERGIJE
SPLOŠNI SLABOSTI

hitro in sigurno. Odkloni kratkotalno vse ponaredbe, ki žo samo denar! Naše načelo je, da izgotovimo sredstvo, ki je dobro, ki pomaga — in naša cena ostane — naj se cene tvarin, posebno vina, se tako dvigajo — vedno iste: \$1.00. — PRI VSEH DRUGISTIH.

Sedanji letni čas pripelje seboj raznovrstne nezadovoljene goste, posebno revmatizem in nevralgijo. Ali veš, kako jih sprejeti? Najbolj pravi je, da rabiš TRINERJEVO OBLIZ. Je izvrstno zdravilo, ako Te boli vrat, ako imaš otekline, razpokline itd. Čena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

Pri vseh boleznih, ki so spojene s kašljem, rabi Trinerjevo zdravilo za kašelj (TRINER'S COUGH SEDATIVE), čena 25 in 50c, po pošti 35 in 60c.

JOS. TRINER

kemik izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.